

Lüllemäe Põhikooli Lasteaia õppekava

Sisukord

1. Üldsätted.....	3
2. Lasteaia eripära ning õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid	3
3. Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ning põhimõtted	4
4. Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse korraldus.....	5
5. Koostöö vanemaga	6
6. Õpikäsitus ning õpi- ja kasvukeskkond.....	7
7. Eeldatavad üldoskuste tulemused vanuseti	7
7.1. Mänguoskused.....	7
7.2. Sotsiaalsed oskused	9
7.3. Eneseregulatsiooni oskused.....	11
7.4. Tunnetus- ja õpioskused	13
8. Eeldatavad valdkondade tulemused vanuseti	16
8.1. Valdkond Mina ja keskkond.....	16
8.2. Valdkond Keel ja kõne	23
8.3. Valdkond Matemaatika.....	25
8.4. Valdkond Muusika.....	30
8.5. Valdkond Liikumine.....	32
8.6. Valdkond Kunst	36
9. Lapse arengu hindamine ja toetamine	39
9.1. Hindamise läbiviimine	41
10. Projektõpe ja pedagoogiline dokumenteerimine	42
11. Kaasav haridus	44
12. Digitehnoloogia alushariduses	45
13. Õppekava uuendamise ja täiendamise kord	47

Üldsätted

Lüllemäe Põhikooli Lasteaia õppe- ja kasvatuskorralduse alusdokumendiks on õppekava, mis on koostatud alushariduse riikliku õppekava alusel. Lüllemäe Põhikool asub Valga vallas. Kool on Valga valla munitsipaalomandis olev Valga Vallavalitsuse hallatav õppeasutus. Kooli aadress on Lüllemäe küla, Valga vald, 68116, Valgamaa. Kooli tegutsemise vorm on koolieelne lasteasutus ja põhikool, mis tegutsevad ühe asutusena. Lasteaed koosneb Lüllemäe ja Kaagjärve lasteaiarühmadest. Lasteaias on üks hoiurühm ja kolm liitrühma. Võimaldatakse alushariduse omandamist lastele vanuses 1,5-7 eluaastani. Lasteaed **toetab lapse perekonda**, soodustades lapse kasvamist ja arenemist ning tema individuaalsuse arvestamist.

1. Lasteaia eripära ning õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Lasteaia õppekava toetub alushariduse traditsioonidele ja üldõpetuslikule tööviisile. Üldõpetuse tuumaks on kodulooline vaatlusõpetus ehk kodulugu. Kodulooline temaatika toetab lapse mõttetegevuse ja väljenduse arengut.

Üldõpetuse olulisem joon lõimumine tuleneb lapse arengupsühholoogiast. Lõimumine on valdkondade õppesisu, üldoskuste ja erinevate tegevusliikide ühendamine tervikuks. Lapse teadmiste ja oskuste arenedes läbitud teemade ja õppesisu juurde tagasi ning käsitletakse neid mitmekülgsemalt, laiemalt või konkreetsele nähtusele keskendudes.

Lüllemäe lasteaeia rühmad (hoiurühm ja liitrühmad) asuvad Karula-Lüllemäe Tervisekeskusega ühes majas kahekorruselise hoone mõlemal korrusel. Rühmadel on avar õueala. Lasteaia territooriumi ümbritseb kaunis loodus oma kuplite ja järvedega, mis loob soodsad võimalused õppekäikudeks, matkadeks ja sportlikuks tegevuseks (nt. orienteerumine). Lasteaias väärtustatakse paikkonna omanäolist loodust ja kultuuritraditsioone. Lapsi õpetatakse hoidma ja austama loodust enda ümber ning väärtustama kultuuripärandit. Lüllemäe lasteaiarühmades on käitumisoskuste kujundamise toetamiseks kasutusel Kiusamisest vabaks! metoodika.

Kaagjärve lasteaid asub kortermaja esimesel korrusel ja on ümbritsetud õuealaga. Rühmas kasutatakse üldõpetuslikku õpet. Lasteaia läheduses on looduskauneid kohti, kus lastel avaneb soodsaid võimalusi õppekäikudeks ja matkadeks. Lasteaia tugevuseks on tihe koostöö kodu ja lasteaiavahel. Ka Kaagjärve lasteaiarühmas on käitumisoskuste kujundamise toetamiseks kasutusel Kiusamisest vabaks! Metoodika.

Lasteaia eripärad on järgmised:

- Eesti pärimuskultuuri järjepidevuse kandmine;
- liikumisaktiivsust soodustavad tingimused;
- mitmekülgse elukeskkonna aktiivne kasutamine;
- koduloolisus

Alusväärtustena tähtsustatakse üldinimlikke väärtusi:

- ausus,
- hoolivus,
- aukartus elu ees,
- õiglus,
- inimväärikus,
- lugupidamine enda ja teiste vastu,

ja ühiskondlikke väärtusi:

- vabadus,
- demokraatia,
- austus emakeele ja eesti kultuuri vastu,
- isamaalisus,
- kultuuriline mitmekesisus,
- sallivus,
- keskkonna jätkusuutlikkus,
- õiguspõhisus,
- solidaarsus,
- vastutustundlikkus ja
- sooline võrdõiguslikkus.

2. Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ning põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on tagada lapse igakülgne ja järjepidev areng koostöös koduga, arvestades lapse individuaalseid vajadusi, võimeid ja huvisid. Sellest lähtuvalt toetab õppe- ja kasvatustegevus lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, mille tulemusel kujunevad lapsel:

- terviklik ja positiivne minapilt;
- oskus mõista ümbritsevat keskkonda;
- eetiline käitumine ning algatusvõime;
- esmased tööharjumused;
- kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest;
- mängu-, õpi-, sotsiaalsed ja eneseregulatsiooni oskused.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgistamise aluseks on õppekavas kirjeldatud lapse üldoskused ja arengutulemused eri valdkondades ning tegevuste kavandamisel järgitakse järgmisi põhimõtteid:

- lapse individuaalsuse ja arengupotentsiaali arvestamine;
- lapsekeskse metoodika ja Hea Alguse programmi rakendamine;

- lapse tervise hoidmine, tugevdamine ja liikumisvajaduse rahuldamine;
- mängu kaudu õppimine;
- humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine;
- lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine;
- lapsele turvatunde ja eduelamuste tagamine;
- kodu ja lasteasutuse koostöö;
- eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ja teiste kultuuride eripäraga arvestamine.

3. Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse korraldus

Lasteaias korraldatakse õppe- ja kasvatustegevust õppeaastate kaupa. Õppeaasta algab 1. septembril ning kestab 31. augustini. Aktiivne õppeperiood kestab 15. septembrist kuni 15. maini.

4.1. Õppe- ja kasvatustegevuse korralduse alused

Lasteaias kulgeb lapse päev päevakava alusel. Päevakava lähtub õigusaktist "Lastehoiu ja lasteaia õpi- ja kasvukeskkonna nõuded". Päevakava on rühmades erinev ning sõltub rühma laste vanusest.

Päevakava määrab kindlaks laste päevarütmi, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ning pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevused. Päevakava võimaldab lastele sujuva ülemineku ühelt tegevuselt teisele. Päevakava koostatakse iga õppeaasta algul rühma tegevuskava ühe osana. Iga õppeaasta alguses koostatakse lasteaia õppeaasta tegevuskava, mille alusel koostavad rühmaõpetajad Stuudium keskkonnas rühma õppeaasta tegevuskava.

4.2. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine rühmas

Rühma õppeaasta tegevuskava koostamisel võetakse arvesse lasteaia õppeaasta tegevuskava, lasteaia õppekavas sätestatud õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtteid, lasteaia eripärasid, laste arengu analüüsi, laste huvisid ja rühma soolist koosseisu.

Septembrist maini kavandatakse õppetegevust nädala- või projektiplaanidena. Suveperioodil toimub õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade sisu kordamine ning valdavalt toimuvad mängulised tegevused õues. Nädalaplaanid esitatakse e-keskkonnas Stuudium hiljemalt eelneva nädala reedeks. Projektiplaanide algus- ja lõpuajad lähtuvad lastepoolsest huvist. Rühmades, kus õppetegevus tugineb projektõppel, koostatakse ainult projektiplaan ja uue projekti ootuses nädalakava ei looda. Nii nädala- kui projektiplaani koostamise aluseks on e-keskkonnas Stuudium olemasolev mall.

4. Koostöö vanemaga

Lasteasutuse pedagoogid teevad lapsevanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel. Lasteasutus toetab lapse perekonda, et soodustada lapse kasvamist ja arenemist.

Lapsevanemaga koostöö põhimõtted

Rühmaõpetaja teavitab regulaarselt lapsevanemat lapse arengust ja õppimisest ning õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest. Rühmaõpetaja loob lapsevanemale võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes. Lapsevanemal võimaldatakse osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamises ja läbiviimises ning anda tagasisidet lasteasutuse tegevusele.

Lasteaias tegutseb koostöös Lüllemäe Põhikooliga hoolekogu, kelle ülesandeks on jälgida, et õppe- ja kasvatustegevus vastaks laste arengule ja huvidele ning teha sellesuunalist koostööd lasteaia personaliga. Hoolekogu tööd reguleerib Lüllemäe Põhikooli hoolekogu põhimäärus.

5.2. Lapsevanemaga koostöö korraldus

Koostöö lapsevanematega planeeritakse rühma tegevuskavasse. Koostöö toimub erinevates vormides, sealhulgas hoolekogu tegevuses osalemise, lastevanemate koosolekute, arenguestluste, rahulolu-uuringute ja teiste küsitluste kaudu. Igapäevane suhtlus toimub laste toomise ja viimise ajal ning lisaks korraldatakse ühiseid üritusi ja talgud. Lapsevanemaid teavitatakse olulistest teemadest kirjalikult rühma infostendil, lasteaia kodulehel ja Stuudiumis.

Hoolekogu koosolekud toimuvad lasteaias vastavalt vajadusele. Hoolekogu koosolekute protokollid on avalikustatud Lüllemäe Põhikooli dokumendiregistris.

- Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamise kohta saab lapsevanem infot rühma lastevanemate koosolekul. Koosolek kutsutakse kokku vähemalt üks kord õppeaastas, üldjuhul septembris.
- Lapse arengu kohta antakse lapsevanemale infot vajaduspõhisel arenguestlustel, arengukaardi avalikustamise abil.
- Lasteaias toimuva kohta jagatakse infot peamiselt Stuudiumi vahendusel, aga ka lasteaia kodulehe ja rühma stendi kaudu.
- Lastevanemate ootuste väljaselgitamiseks ja tagasiside saamiseks viiakse igal aastal läbi rahulolu-uuringud. Uuringu tulemustest antakse lapsevanemale tagasisidet lastevanemate üldkoosolekul, rühmakoosolekul või esitatakse tulemused lasteaia kodulehel.

5. Õpikäsitus ning õpi- ja kasvukeskkond

Koolieelses eas õpib laps praktiliselt tegutsedes. Olulisel kohal on õppimine mängu kaudu, kaaslaste ja täiskasvanutega suhtlemise ning ümbritseva jäljendamise kaudu.

Laps õpib oma keskkonnas aktiivselt tegutsedes ning õppe- ja kasvatusprotsessis areneb tema suutlikkus rakendada õpitut edaspidises elus.

Õppe- ja kasvatusprotsessi kujundamisel lähtub rühmaõpetaja lapsest. Koostöös vanematega loob lasteasutus lapse arengut ja õppimist soodustava keskkonna.

Lasteaia õpi- ja kasvukeskkond toetab lapse positiivse enesehinnangu kujunemist ning lapse arenemist iseseisvaks, algatusvõimeliseks ja aktiivseks õppijaks. Keskkond jaguneb sotsiaalseks ja vaimseks ning füüsiliseks keskkonnaks.

Sotsiaalset ja vaimset keskkonda kujundavad järgmised põhimõtted:

- lähtumine lasteaia põhiväärtustest;
- laste suunamine koostööle (nt alagruppides tegutsemine);
- lapsele aja andmine oma mõtete väljendamiseks;
- igapäevases rühmatöös kokkulepetest lähtumine, mis on sõlmitud koostöös rühma lastega.

Füüsilise keskkonna kujundamise põhimõtted:

- teemaseinad rühmades (nt projektõpe);
- õuesõppetegevuste võimalus lasteaia ümbruses ja looduses;
- rahupesad;
- liikumist sisaldavad õppetegevused rühmaruumis;
- rühma kokkulepetest kinnipidamine;
- igapäevane järjepidev ohuallikate seire.

6. Eeldatavad üldoskuste tulemused vanuseti

6.1. Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus ja loomulik õppimisviis. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, harjutab ning rakendab uusi oskusi, õpib suhtlema ja koostööd tegema, sobival viisil enda tundeid ja soove väljendama. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Mängud, mis toetavad lapse kõiki üldoskusi, jagunevad loovmänguks, vabamänguks ja reeglimänguks.

- Loovmängus kasutab laps oma fantaasiat ja kujutlusvõimet, luues uusi olukordi, tegelasi ning mängu sisu. Loovmäng arendab lapse keelelist ja emotsionaalset arengut ning toetab kujutlusvõime teket. Loovmängud on näiteks kodu-, poe-, arsti- või juuksurimäng. Loovmängus saab laps iseseisvalt valida mängu sisu, teema või selleks vajalikud esemed
- Vabamäng on lapse juhitud mäng, mille sisu ja reeglid määrab laps ise. Selline mäng toetab lapse iseseisvust ja otsustamisoskust. Vabamäng on näiteks mäng õues liivakastis.
- Reeglimängudes on lapsel vajalik järgida kindlaid reegleid, juhiseid ja kokkuleppeid. Reeglimängudes areneb eneseregulatsiooni ja koostööoskus. Reeglimängud on toeks sotsiaalse käitumise õppimisel.

Et lapse mänguoskuste areng oleks mitmekülgne, on oluline pakkuda lapsele erinevat liiki mängu:

- Lavastusmäng - toimub muinasjuttude või lugude lavastamine.
- Rollimäng - laps võtab kellegi teise rolli, näiteks jälgendades uue rolli (pereliikmete, loomade, ametite) käitumist.
- Liikumismäng - jooksumäng, pallimäng ja tasakaalu- ja koordinatsiooniharjutustega mäng.
- Ehitusmäng - ümbritseva elu kajastamine erinevate ehitiste kaudu ja nendega seotud tegevustes.
- Õppemäng - kasutatakse mänguasju (esemete liigitamine), lauamänge (doomino, tsirkus), suulisi mänge (Alias, mõistatused), tähelepanu arendavaid mänge (memoriin, kabe), sõna- ja häälikumänge, meeli arendavaid mänge, lükkimis- ja puhumismänge.

Tabel 1. Eeldatavad mänguoskuste tulemused vanuseti

Kuni 3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Tunneb huvi mänguliste tegevuste vastu ja mängib koos täiskasvanuga.	Keskendub lühiajalisele ja lihtsale mängule täiskasvanu toel.	Keskendub iseseisvalt lühiajalisele ja lihtsale mängule.	Keskendub pikemaajaliselt enda valitud mängule.	Suudab mängule keskenduda.
Kasutab juhendamisel mängides erinevaid vahendeid.	Kasutab mänguasju tavapärasel moel (nt sõidutab autot, paneb nukule mütsi pähe).	Kasutab mängus õpetaja antud või olemasolevaid vahendeid ning jälgendab lihtsaid tegevusi.	Kasutab mängus vahendeid iseseisvalt, asendades neid vajadusel muu sobivaga.	Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.
Jälgendab mängudes täiskasvanut.	Matkib tuttavaid olukordi (nt söögi tegemine, magama panek) oma kogemustest lähtuvalt.	Rakendab mängudes fantaasiaelemente, sidudes isiklikke kogemusi.	Rakendab mängudes erinevatest allikatest saadud kogemusi, teadmisi ja muljeid.	Rakendab mängudes loovust, kujutlusvõimet, oma kogemusi, teadmisi ja oskusi.

Eelistab mängida üksi või koos täiskasvanuga.	Soovib teiste algatatud mängus osaleda, võib vajada julgustust ja tuge.	Algatab lihtsamaid mänge (nt „teeme kooki”).	Algatab mänge ja toob neisse uusi ideid.	Näitab mängu käigus üles omaalgatust, huvi ja loovust.
Katsetab ja mängib lihtsamaid mänge (nt. chitus-, sorteerimismäng).	Algatab lihtsaid mänge (nt autosõit).	Algatab lihtsama sisuga lühiajalisi mänge.	Mängib üksi ja koos kaaslasega ning muudab mängu kulgu.	Algatab mänge ja arendab mängude sisu.
Mängib teiste lastega kõrvuti	Mängib lihtsat rollimängu täiskasvanu toel.	Võtab mängudes lihtsamaid rolle, kasutades matkimisel liikumist, kõne ja hääletooni.	Omandab mängudes rollidele iseloomuliku käitumise, tuginedes oma kogemusele.	Täidab mängudes erinevaid rolle.
Mängib mõnda aega koos eakaaslastega.	Mängib mänge ja püüab teha koostööd eakaaslastega (paaris, väikeses grupis) täiskasvanu toel.	Algatab mängu, leiab mängukaaslased ja püüab nendega arvestada.	Suudab mängudes ülesandeid ja rolle jaotada ning kokkuleppeid sõlmida.	Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele.
Püüab täiskasvanu juhendamisel järgida lihtsamaid mängureegleid.	Osaleb reeglitega mängus koos täiskasvanuga (nt peitus) ja suudab oodata oma korda.	Järgib tuttava mängu reegleid koos kaaslastega, vajadusel täiskasvanu abiga.	Järgib mängureeglite täitmist enda ja teiste poolt.	Järgib mängu reegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada.
Tunneb rõõmu mängust.	Tunneb rõõmu koosmängust täiskasvanu toel.	Õpib oma tundeid võidu ja kaotuse korral väljendama, võib selleks vajada täiskasvanu tuge.	Väljendab oma tundeid võidu ja kaotuse korral ning mõistab, et mängus on võimalik veel proovida.	Tunneb rõõmu võidust ja suudab hakkama saada kaotusega.

7.2. Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsete oskuste kujunemine on lapse arengus keskse tähendusega, mõjutades tema suhteid, enesetunnet ja õppimisvõimet. Need oskused määravad suurel määral, kuidas laps loob suhteid, mõistab ennast ja teisi, reguleerib oma käitumist ning toimib erinevates sotsiaalsetes olukordades. Lapse suhtumine iseendasse mõjutab otseselt tema sotsiaalset käitumist – positiivne ja adekvaatne enesehinnang loob aluse suhtlemisjulgusele, koostöövalmidusele ja teiste väärtustamisele. Kui laps tunneb, et ta on oluline ja kuuluv, oskab ta ka kaaslasi aktsepteerida ja nendega arvestada. Selleks et laps kasvaks hoolivaks, julgeks ja teistega arvestavaks, on oluline, et kasvatus põhineks kolmel kesksel põhimõttel:

- lapsele tuleb pakkuda hoolivust ja armastust,
- kehtestada turvalised ja mõistetavad piirid,

- õpetada empaatiat ja arvestavat suhtlemist.

Sotsiaalsed oskused jagunevad:

- Suhtlemisoskus - oskus sõbralikult suhelda, kuulata, arvamust avaldada, suhtlemist alustada ja lõpetada, enda eest seista, esineda.
- Emotsionaalne oskus – oskus enda tunnet ära tunda ja nimetada ja tunde väljendamisest kontrollida. Oskus teise tunnet ära tunda ja nimetada, teisele kaasa tunda.
- Prosotsiaalne oskus – oskus jagada, abi pakkuda, lohutada.
- Reeglite järgimise oskus – oskus rühma reegleid ja õpetaja korraldusi järgida. Lapse reeglite järgimise oskuste esmane kujundaja on perekond, kes seab lapse käitumisele piirid. Õpetaja jätkab seda tööd lasteaias.
- Erimeelsuste lahendamise oskus – oskus kokku leppida, abi küsida ja ära leppida.
- Koos mängimise oskus – oskus mängu siseneda, sõbralikult suhelda, arvamust avaldada, reegleid järgida, erimeelsusi lahendada, võita ja kaotada.

Tabel 2. Sotsiaalsete oskuste tulemused vanuseti:

Kuni 3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Laps tunneb huvi teiste laste ja tuttavate täiskasvanute vastu.	Suhtleb eakaaslastega ja tuttavate täiskasvanutega.	Alustab vestlust, osaleb mängudes ja räägib oma mõtetest.	Vestleb vabalt, loob ja hoiab sõprussuhteid.	Tunneb huvi teiste vastu, oskab luua sõprussuhteid ja tahab ning julgeb suhelda.
Laps reageerib ümbritsevate inimeste käitumisele.	Märkab täiskasvanu suunamisel teise lapse tundeid, reageerib lihtsatele emotsioonidele (rõõm, kurbus).	Märkab teiste tundeid, püüab lohutada või aidata.	Arvestab teiste tunnetega grupitegevustes.	Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses.
Mängib kaaslastega kõrvuti.	Jagab mänguasju täiskasvanu julgustusel.	Teeb koostööd väikeses grupis, lihtsates olukordades pakub ja küsib abi.	Töötab grupis ühise eesmärgi nimel, abistab vajadusel kaaslast.	Oskab kaaslastega arvestada ja teha koostööd ning osutab ja küsib vajadusel abi.
Laps mõistab selgelt väljendatud keeldu.	Mõistab lihtsate olukordade sobivust täiskasvanu abil.	Tunneb ära sobimatu käitumise, kui sellele viidatakse ning leiab täiskasvanu suunamisel sobiva käitumisviisi.	Teeb ise valikuid käitumisviiside vahel ja õpib neid tagajärgedega seostama.	Teeb vahet sobiva ja ebasobiva käitumise vahel, valib sobiva käitumisviisi vastavalt olukorrale ning mõistab oma käitumise tagajärgi.

Saab aru lihtsamatest rühma kokkulepetest. Õpib viisakus- ja rühmareegleid täiskasvanut jälgides.	Järgib lihtsaid kokkuleppeid ja õpib viisakusreegleid täiskasvanu juhendamisel.	Tuletab meelde ja püüab järgida rühma kokkuleppeid ning lihtsamaid viisakusreegleid, vajadusel täiskasvanu toel.	Järgib rühma reegleid ja üldtunnustatud viisakusreegleid.	Järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.
Oskab ennast ja teisi väliste tunnuste kaudu kirjeldada.	Märkab, et inimesed võivad välja näha erinevad (nt nahavärv, kasv).	Teab, et inimestel võivad olla erinevad vajadused (sh toevajadused) ja kombed.	Räägib erinevustest avatud ja mõistval viisil.	Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad.
Laps väljendab enda soove kõne, kehakeele või zestide abil.	Avaldab eelistust kahe valiku vahel.	Pakub ideid tegevuste osas.	Arutab valikuid ja otsustab koos kaaslastega.	Osaleb ja teeb ettepanekuid otsustusprotsessides.
Tegutseb koos täiskasvanuga	Proovib uut tegevust täiskasvanu toel.	Tegutseb muutunud olukorras täiskasvanu juhiste toel.	Püüab uudsetes olukordades ise hakkama saada, vajadusel küsides täiskasvanu abi.	Suudab uudsetes olukordades toime tulla vajadusel täiskasvanu juhiseid järgides.

7.3. Eneseregulatsiooni oskused

Eneseregulatsiooni oskused on oskused, mis on seotud töömälu, tähelepanu ning pidurdusprotsesside suunamise ja oma käitumise kavandamisega. Need võimaldavad lapsel olukordadele paindlikult reageerida, erinevaid seoseid märgata ja lahendusi leida.

Lapse eneseregulatsiooni võime on seotud sotsiaal-emotsionaalsete oskuste, kirjaoskuse ja arvutamisoskuse arenguga. Töömälu, mõtlemise paindlikkus ja pidurdusvõime on seotud näiteks nii arvutamiseelsete kui ka lihtsate ja keerukamate matemaatiliste oskuste arendamisega. Need oskused võimaldavad lastel õppeasutuses saadud teavet paremini omandada ja saavutada paremaid õpitulemusi. Lapse eneseregulatsiooni oskusi mõjutavad nii kodune kui ka lasteaia keskkond.

Eneseregulatsioonioskused võib tinglikult jagada kolme rühma:

- Emotsionaalne eneseregulatsioon - laps õpib oma tundeid ära tundma ja neid sobival moel väljendama. Ta hakkab mõistma, mis teda rõõmustab või kurvastab, ja otsib viise, kuidas end paremini tunda, näiteks rahuneb sügavalt hingates, võtab hetke puhkamiseks või pöördub abi saamiseks täiskasvanu poole.
- Käitumuslik eneseregulatsioon - laps suudab järgida kokkuleppeid ja reegleid, oodata oma järjekorda, lõpetada alustatud tegevuse ning tulla toime pettumusega, kui kõik ei lähe nii, nagu ta soovis.
- Kognitiivne ehk mõtlemisega seotud eneseregulatsioon - avaldub lapse võimes keskenduda, hoida tähelepanu ja planeerida oma tegevust. Laps õpib mõtlema oma tegude üle, hindama, mis tal õnnestus ja mis vajab veel harjutamist. Selline oskus aitab tal olla iseseisvam õppija ja mõistvam kaaslane.

Edukaks eneseregulatsiooniks luuakse alus esimesel kolmel eluaastal. Varane lapseiga on eneseregulatsiooni oskuste arengus kriitiline periood, sest nendes oskustes toimub neurobioloogiliste muutuste tõttu väga suur areng. Sellel ajal on õpetajatel ja teistel täiskasvanutel eriliselt suur roll, sest sel arenguperioodil vajab laps eneseregulatsioonil väga palju tuge.

Lapse eneseregulatsiooni oskuste toetamiseks on kasulikud järgmised võtted:

- Selged rutiinsed tegevused – päevakava, visuaalsed abivahendid (pildid) ja korduvad tegevused aitavad lapsel tunda turvatunnet.
- Järkjärguline juhendamine – ülesannete jaotamine väikesteks osadeks („Proovime koos kolm korda sügavalt sisse hingata“).
- Rahulik ja toetav tagasiside – negatiivse käitumise asemel rõhutatakse edusamme ja sobivaid valikuid („Sa ootasid seekord oma järjekorda – see oli väga tubli“).
- Rahunemispesa – lapsele pakutakse kindel koht või tegevus (hingamisharjutus), kus ta saab rahuneda ja vajadusel rühmast eralduda;
- Positiivne tagasiside – õpetaja sõnastab lapse edusamme, aidates tal mõista, kuidas ta on arenenud („Sa leidsid hea viisi, kuidas rahuneda, kui sind miski häiris“).
- Tunnete peegeldamine, nende nimetuse andmine: „Sa oled kurb, sest sõber sai sinu soovitud palli“.
- Rahunemismeetodite õpetamine: sügavalt hingamine, sõrmede loendamine, võimlemine vms.
- Oskuste õppe meetodi kasutamine, omandatavale oskusele nime mõtlemine nt „rahulik superman“.

Tabel 3. Eneseregulatsioonioskused vanuseti:

Kuni 3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Väljendab elavalt oma tundeid.	Väljendab oma emotsioone füüsiliselt (nt nutt, kallistamine).	Kirjeldab lihtsamaid emotsioone täiskasvanu toel (nt olen rõõmus, olen kurb).	Suudab emotsioone kirjeldada – mis teeb kurvaks või õnnelikuks – ja õpib mõistma ka keerukamaid tundeid (nt uhkus, häbi jm).	Suudab oma emotsioone kirjeldada ning sobival viisil väljendada.
Tunneb huvi täiskasvanu poolt pakutavate tegevuste vastu.	Osaleb täiskasvanu toel mängudes ja igapäevategevustes.	Algatab mõningaid mängu ja tegevusi täiskasvanu suunamisel.	Kavandab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatu enamasti lõpuni, kuid võib vajada täiskasvanu abi.	Kavandab, algatab ja korraldab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatud tegevused lõpuni.

Oskab juhendamise järgi tuua teisest toast asja.	Järgib lihtsamaid juhiseid täiskasvanu suunamisel ja keskendub lühiajaliselt alustatud tegevusele.	Lahendab ülesandeid ja teeb koostööd kaaslastega, vajades täiskasvanu juhendamist.	Tegutseb iseseisvalt ja grupis eesmärgipäraselt, suutes keskenduda ja pingutada ülesannete täitmisel, vajadusel täiskasvanu toel.	Suudab pingutust nõudva tööülesande kallal iseseisvalt ja grupis sihipäraselt tegutseda.
Matkib kaaslaste käitumist.	Saab aru lihtsamatest käitumisreeglitest ning püüab neid täiskasvanu toel igapäevategevustes järgida.	Oskab tuttavas keskkonnas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.	Oskab avalikus ruumis (nt teater, kontsert, liiklus) sobivalt käituda ja lähtuda kokkulepitud reeglitest.	Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele.
Lepib täiskasvanu eemaldumisega ja jätkab oma tegevust.	Osaleb täiskasvanu suunamisel rahunemist soodustavates tegevustes.	Õpib täiskasvanu toel vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.	Oskab vajadusel iseseisvalt kasutada lihtsamaid vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.	Oskab vajadusel kasutada vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.
Võtab riidest lahti ja proovib end ise riidesse panna. Oskab kasutada lusikat ja kahvli. Peseb ja kuivatab koos täiskasvanuga käsi. Küsib WC-sse.	Saab hakkama lihtsamate eneseteenindamise toimingutega (riietumine, söömine, tualeti kasutamine) ja tööharjumustega (lehtede riisumine, mänguasjade koristamine).	On omandanud esmased eneseteenindamise ja tööharjumused, võib vajada täiskasvanu tuge.	Saab hakkama eneseteenindamisega ja on omandanud enesekohased tööharjumused (isiklike asjade hoidmine, vahendite heaperemehelik kasutamine).	Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused.

7.4. Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetus- ja õpioskused kujunevad läbi mängu, uurimise, suhtlemise ja õpetaja sihipärase suunamise. Lasteaias on tunnetus- ja õpioskuste arendamise eesmärgiks toetada lapse mõtlemise, tähelepanu, mälu, taju, kõne ja õppimisoskuste arengut. Arendada eneseregulatsiooni, uudishimu ja soovi õppida. Luua eeldused iseseisvaks tegutsemiseks, probleemide lahendamiseks ja teadmiste omandamiseks.

Tunnetusoskused (kognitiivsed oskused) on mõtlemine, taju, mälu, tähelepanu ja probleemilahendusoskused.

Tunnetusoskuste arendamise võimalused:

- vaatlus- ja võrdlusalused – „Leia erinevused”, „Leia sama kujund”, „Mis muutus?”;
- liigitamine ja sorteerimine – esemed värvi, kuju või suuruse järgi (nt nuppude, klotside sorteerimine);
- jutustamine ja meenutamine – palu lapsel jutustada, mida ta nägi, kuulis või koges;
- arutlemine ja küsimused – „Miks sa nii arvad?”, „Mis juhtuks, kui...?”;

- pusled ja loogikamängud – arendavad probleemilahendust ja loogilist mõtlemist.

Õpioskused hõlmavad lapse suutlikkust keskenduda, ülesandeid lõpuni viia, järgida juhiseid, kasutada varasemaid kogemusi ning otsida ja rakendada lahendusi ning teha koostööd. Lisaks hõlmavad need ka oskust seada eesmärgid, teha valikuid ning suunata oma tegevust.

Õppimisoskuste arendamise võimalusi:

- igapäevased rutiinid – loovad turvatunde ja õpetavad tegevuste järjekorda;
- ülesannete jagamine väikesteks sammudeks – aitab keskenduda ja tunda eduelamust;
- ülesannete kordamine mänguliselt – aitab kinnistada uusi teadmisi;
- koostöötegevused – näiteks ühine maalimine, klotsidest maja ehitamine paaris;
- lapse huvide järgimine – õpioskused arenevad paremini siis, kui laps on tegevusest huvitatud.

Tabel 4. Tunnetus- ja õpioskuste eeldatavad tulemused vanuseti

Kuni 3a	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Keskendub lühikeseks ajaks ühele tegevusele.	Suudab lühiajaliselt (5-10 min) keskenduda huvipakkuvale tegevusele, vajades täiskasvanu juhendamist.	Suudab huvipakkuvatele tegevustele keskenduda mõnda aega (10-15 min) ning suudab alustada ja lõpetada tegevuse, vajadusel täiskasvanu toel.	Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda (15–20 min), viib alustatud tegevuse lõpule.	Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda.
Reageerib lihtsamale kõnele.	Saab aru lihtsatest ja tuttavatest lausetest ning reageerib kuuldule enamasti konkreetse tegevusega, täiskasvanu juhendamisel.	Täidab täiskasvanu poolt antud ülesande, vastates lihtsatele küsimustele.	Reageerib sobivalt täiskasvanu juhistele ja osaleb lühikeses arutelus.	Saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi.
Tegutseb suunamisel.	Järgib täiskasvanu toel üheosalist juhust (nt „Palun pese käed“).	Täidab kaheosalist juhust, kui tegevused on tuttavad ja lihtsad (nt „Palun pane riided selga ja pese käed“), vajadusel täiskasvanu toel.	Täidab iseseisvalt lihtsamat kahekolmeosalist juhust, kui tegevused on seotud igapäevatoimingutega (nt „Palun pane riided selga, siis jalanõud jalga ja lõpuks mine mänguplatsile“).	Suudab täita kahekolmeosalist igapäevast juhust või korraldust.
Väljendab end kehakeele ja miimika abil ning kasutab	Väljendab täiskasvanu abil oma mõtteid lihtsate lausetega ja esitab küsimusi.	Väljendab oma mõtteid, kasutades lihtsamaid põhjendusi (nt „sest mulle ei meeldi“) ja küsimusi (nt „kuidas see	Esitab küsimusi, avaldab arvamust (nt „Ma arvan, et...“) ja arutleb	Esitab küsimusi, arutleb ja oskab oma mõtteid arusaadavalt väljendada.

üksikuid sõnu eneseväljendamiseks.		töötab?") ning arutleb igapäevaste teemade üle, vajadusel täiskasvanu suunamisel.	lihtsate probleemide üle (nt mida teha, kui keegi on kurb).	
Rühmitab objekte ühe tunnuse alusel.	Rühmitab täiskasvanu toel esemeid ühe selge ja nähtava tunnuse järgi (nt kõik punased klotsid).	Rühmitab esemeid kahe erineva nähtava tunnuse alusel (nt kollased suured pallid).	Oskab rühmitada esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste ning ühe ja sama eseme mitme erineva tunnuse järgi (nt pall on ümmargune, punane ja mängimiseks).	Oskab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel rühmitada.
Leiab võrdluse alusel asjades ühiseid ja erinevaid jooni.	Kirjeldab täiskasvanu suunamisel üksteisele järgnevaid tegevusi, mis on seotud isikliku kogemusega (nt „vihma sadas, ei saanud õue minna“).	Eristab hulkade suurust ja proovib loendada või järjestada ning kirjeldab lihtsaid põhjus-tagajärg seoseid igapäevastes olukordades (nt „kuna sa jooksid, siis kukkusid“).	Suudab iseseisvalt loendada, võrrelda hulki ja oskab kirjeldada sündmuses ning nähtuses põhjus-tagajärg seoseid.	Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna.
Tegutseb koos täiskasvanuga.	Tegutseb, uurib, katsetab enamasti kogemuspõhiselt ja matkides, vajades täiskasvanu tuge.	Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi – lahendab lihtsamaid praktilisi probleeme (nt „eelmine kord see vahend sobis, proovin uuesti“), kuid võib vajada täiskasvanu suunamist.	Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides ja oskab põhjendada oma valikuid ja otsuseid lühidalt (nt „ma tegin nii, sest eelmine kord see töötas“).	Kasutab õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades.
Valib kahe vahendi vahel.	Valib vahendeid ja lahendab probleeme enamasti katse-eksituse abil (nt proovib mitut erinevat eset, kuni üks sobib).	Valib vahendeid ja osaleb lihtsates praktilistes probleemilahendustes, kus saab proovida erinevaid vahendeid (nt ehitusklotsid, loovmaterjalid).	Valib tuttavate ülesannete puhul sobivaid vahendeid ja võtteid ning lahendab probleeme, tuginedes varasemale kogemusele.	Kasutab sobivaid vahendeid ja võtteid probleemilahenduseks.

7. Eeldatavad valdkondade tulemused vanuseti

7.1. Valdkond Mina ja keskkond

Valdkond Mina ja keskkond toetab lapse terviklikku arengut, aidates tal mõista iseennast, teisi inimesi ning ümbritsevat sotsiaalset, loodus-, tehis- ja digikeskkonda. Valdkonna kaudu kujunevad lapse eneseteadvus, sotsiaalsed oskused, väärtushinnangud, keskkonnateadlikkus, turvalise käitumise oskused ning hooliv ja vastutustundlik suhtumine endasse, teistesse ja ümbritsevasse.

„Mina ja keskkond“ annab temaatilise sisu ka teistele õppevaldkondadele ning toetab üldõpetuse põhimõttel erinevate valdkondade lõimimist. Õppimine toimub lapse jaoks tähenduslikes ja elulistes olukordades, seostades uusi teadmisi tema varasemate kogemustega.

Valdkonna sisu käsitlemisel pööratakse tähelepanu järgmistele teemadele:

- eneseteadvus ja minapilt – laps tunneb ennast, oma keha, huvisid, tugevusi, tundeid ja õigusi ning mõistab oma kuuluvust perekonda, rühma ja kogukonda;
- sotsiaalsed suhted ja väärtused – laps õpib hoolivust, abivalmidust, koostööd, teistega arvestamist, erinevuste väärtustamist, reeglite järgimist ja konfliktide rahumeelset lahendamist;
- perekond, kodukoht ja kultuur – laps tutvub oma kodu, kogukonna, Eesti kultuuri, traditsioonide, sümbolite ja tähtpäevadega ning õpib väärtustama kultuurilist mitmekesisust;
- loodus ja elukeskkond – laps vaatleb ja uurib loodust, märkab aastaegade ja loodusnähtuste muutusi, tutvub taimede ja loomadega ning kujundab loodust hoidvaid käitumisharjumusi;
- tervis ja ohutus – laps õpib väärtustama tervist, hügieeni, liikumist, puhkust ja tervislikku toitumist ning omandab eakohased ohutu käitumise oskused kodus, lasteaias, liikluses ja looduses;
- tehiskeskkond ja tehnoloogia – laps tutvub kodu, ehitiste, igapäevaste vahendite, digiseadmete ja robotikaga ning õpib neid kasutama eesmärgipäraselt, turvaliselt ja vastutustundlikult;
- keskkonnateadlikkus – laps mõistab inimese mõju keskkonnale ning õpib säästma loodusvarasid, vähendama jäätmeid, neid sorteerima ja materjale taaskasutama;

- raha ja igapäevaelu – laps saab esmase arusaama raha otstarbest ja mõistlikust kasutamisest.

Õppe- ja kasvatustegevuses lähtutakse lapse loomulikust uudishimust ning toetatakse tema aktiivset osalemist, iseseisvust ja avastamisrõõmu. Olulisel kohal on mäng, vaatlus, uurimine, katsetamine, arutelu, praktiline tegevus, õuesõpe, avastusõpe ja projektõpe. Lapsi suunatakse küsimusi esitama, probleeme märkama ja lahendusi leidma, oma kogemusi kirjeldama ning nende põhjal järeldusi tegema.

Valdkonna õpetamisel väärtustatakse lapse enda ja kaaslaste kultuuri, loodust, tervist ning turvalist ja hoolivat käitumist. Lapsele luuakse võimalusi kogeda ja mõtestada erinevaid keskkondi vahetult ning seostada õpitut igapäevaeluga.

„Mina ja keskkond“ kujundab lapse valmisolekut erinevates olukordades teadlikult, turvaliselt, iseseisvalt ja vastutustundlikult tegutseda ning loob aluse edasisele õppimisele ja elukestvale arengule.

Tabel 5. Mina ja keskkond valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti

Alavaldkond	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Mina	Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime, vanuse ja soo (poiss, tüdruk) ning nimetab täiskasvanu abiga oma lemmiktegevuse.	Kirjeldab enda välimust ja ennast lihtsate omaduste kaudu (nt kiire, rõõmus, meeldib joonistada).	Kirjeldab oma iseloomu ja huve detailsemalt, oskab võrrelda end sõpradega.	Oskab tutvustada ja kirjeldada iseennast, enda omadusi ning huvisid.
Kehaosad ja privaatsus	Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele ning nimetab nende kehaosade peamist otstarvet (nt kõrvadega kuulatakse).	Tunneb oma kehaosi, teab nende lihtsamaid ülesandeid ning mõistab, et mõned kehaosad on privaatsed ja kuuluvad ainult talle.	Kirjeldab kehaosi (sh erinevaid organeid) ja nende ülesandeid, kirjeldab poiste ja tüdrukute erinevusi, teab, millised kehaosad on privaatsed, ning oskab seista oma isiklike piiride eest.	Oskab nimetada kehaosade nimetusi, teab nende vajalikkust ja mille poolest erinevad privaatsed kehaosad teistest.

Kodu, pere, peretraditsioonid	Räägib, kellega ta koos elab ja oskab kirjeldada pereliikmeid.	Kirjeldab, mida talle meeldib oma perega teha, toob näiteid kodust (nt kortermaja, eramaja) ja kommetest.	Kirjeldab oma pere kombeid, erinevaid ruume kodus ja nende otstarvet.	Oskab kirjeldada oma kodu, perekonda ja peretraditsioone.
Ametid	Nimetab igapäevaelust tuttavamaid ameteid (nt õpetaja, arst).	Nimetab mõningaid ameteid ja oskab kirjeldada, mida nad teevad.	Nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid ja räägib, kelleks tahab suurena saada.	Oskab nimetada ja kirjeldada erinevaid ameteid.
Eesti sümbolid ja kultuuritraditsioonid	Teab, et elab Eestis, kus räägitakse eesti keelt, tunneb ära Eesti lipu, rahvuslinnu ja -lille ning nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi.	Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi) ja nimetab mõnda rahvuspüha/-tava (nt mardipäev, laulu- või tantsupidu).	Teab Eesti Vabariigi presidendi nime ja nimetab mõningaid tuntud Eesti kultuuritegelasi ning kirjeldab tuntumaid rahvakombeid.	Oskab nimetada Eesti riiklikke sümboleid, rahva- ja kultuuritraditsioone ning olulisemaid kultuuritegelasi.
Erinevuste mõistmine	Märkab, et teised lapsed võivad käituda või välja näha erinevalt.	Toob võrdluses välja inimeste erinevusi (keel, toit, riietus) ja vajadusi.	Oskab selgitada inimeste erinevusi (nt kuidas inimesed erinevad keele, toidu või riietuse poolest) ja märgata vajadusi ning kultuuritraditsioone.	Saab aru, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused ja kultuuritraditsioonid.
Turvalisus, abi kutsumine	Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt nuga, käärid) ja räägib täiskasvanule, kui kardab või on saanud haiget.	Nimetab ohtlikke esemeid ja tegevusi (nt terariistad, mängimine ohtlikes kohtades) ja teab, et abi saamiseks tuleb	Teab, kuidas turvaliselt käituda (nt ohtude ennetamine ja märkamine) ja kirjeldab, millal tuleb helistada	Oskab ebameeldivates või ebaturvalistes olukordades turvaliselt käituda ning vajadusel abi kutsuda.

		pöörduda usaldusväärse täiskasvanu poole (nt politseinik, õpetaja), nimetab hädaabinumbrit 112.	hädaabinumbril ning millist infot helistades edastada.	
Tervis ja keskkond	Teab, et värske õhk, liikumine ja tervislik toit on kasulikud ja oskab neid oma enesetundega seostada.	Nimetab tervist toetavaid tegevusi keskkonnas (nt värskes õhus viibimine, puhtas vees ujumine).	Teab, milline keskkond, tegevus või käitumine aitab tervist hoida ja milline kahjustab.	Oskab kirjeldada, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist ning teab, kuidas oma tervist hoida.
Hammaste tervis	Teab, et hambaid peab pesema ja nimetab hammaste hooldamise vahendeid.	Nimetab hammaste jaoks kasulikke ja kahjulikke toiduaineid ning oskab selgitada, miks ja kuidas tuleb hambaid pesta.	Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).	Oskab selgitada, mida on vaja teha selleks, et hoida hammaste tervist.
Isiklik hügieen	Teeb hügieenitoiminguid (nt käte pesu, nuuskamine) täiskasvanu suunamisel ja vajadusel abiga.	Teab vajalikke hügieenitoiminguid ning teeb neid iseseisvalt täiskasvanu meeldetuletusel.	Selgitab hügieenitoimingute vajalikkust ja järgib igapäevaseid hügieeniharjumusi iseseisvalt.	Oskab selgitada, miks on oluline järgida igapäevaelus isikliku hügieeni põhimõtteid.
Inimese mõju keskkonnale: loodushoid, säästev areng	Hoiab täiskasvanu juhendamisel lihtsate tegevuste kaudu keskkonda (nt sorteerib prügi).	Teab, miks on vaja loodust hoida ja osaleb keskkonnasäästlikes tegevustes.	Selgitab, millised tema teod võivad mõjutada keskkonda ja miks on oluline loodust	Märkab ja kirjeldab enda ja teiste tegevuse mõju keskkonnale ning käitub keskkonda säästvalt.

			hoida ning mis juhtub, kui seda mitte teha.	
Kodukoha eripära ja loodus	Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kodukoha loodust ja tunneb jalutuskäigul ära tuttavaid kohti.	Nimetab konkreetseid looduselemente oma kodukohas (nt meie kodu lähedal on järv, seal on suured puud).	Tunneb ja nimetab kodukoha loodusobjekte (nt Emajõgi, Munamägi), loomi, taimi ja mõisteid (nt linn, küla, mets, park, meri).	Tunneb oma kodukoha eripära ja oskab kirjeldada kodukoha loodust.
Looduse sõltuvus ajatsüklitest	Nimetab täiskasvanu juhendamisel ööpäeva osasid (hommik, lõuna, õhtu, öö) ja kirjeldab nendega seotud tegevusi ning tutvub erinevate aastaegadeaga.	Eristab ja nimetab ööpäeva osasid ja aastaagu, seostab neid mõne tüüpilise loodusnähtuse ja tegevusega (nt sügisel lehed langevad ja me riisume lehti).	Kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, aastaring.	Oskab kirjeldada loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites.
Loodusnähtused	Nimetab erinevaid ilmastikunähtusi (nt sajab vihma, tuul puhub) ja mõningaid aastaajale omaseid tunnuseid täiskasvanu suunamisel.	Kirjeldab täiskasvanu toel aastaagu seoses ilmastiku- ja loodusnähtustega.	Kirjeldab erinevaid ilmastikunähtusi ning oskab neid seostada aastaegadeaga.	Oskab kirjeldada loodusnähtusi ja selgitada ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest.
Ohud seoses keskkonnaga	Arutleb täiskasvanu juhendamisel ohtlike olukordade üle	Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud nii loodus- kui tehiskeskkonnas (nt ujumine	Oskab nimetada, mida tuleb teha ohutuse tagamiseks erinevates keskkondades.	Oskab kirjeldada võimalikke ohte seoses keskkonnaga, erinevate tegevustega ja olukordadega.

	looduskeskkonnas (nt ohud metsas, veekogudel).	täiskasvanu järelevalveta, rattasõit kiivrita).		
Liiklus	Nimetab liiklusvahendeid ja tunneb ära tuttavaid liiklusmärke (nt valgusfoor, ülekäigurada) ning selgitab täiskasvanu abiga nende tähendust.	Arutleb ohtude ja ohtlike olukordade üle tänaval ning teab mõningaid liiklusreegleid (nt sõiduteed ületades tuleb peatuda, vaadata, veenduda).	Selgitab käitumisreegleid tänaval ja teab, et liikluses tuleb olla tähelepanelik ja ettevaatlik ning käitub ohutult erinevates liiklusolukordades.	Oskab liikluses ohutult käituda.
Tervislik toitumine	Arutleb täiskasvanu abiga, miks juur- ja puuviljad on kasulikud.	Nimetab, mis on tervisele kasulikud ja kahjulikud söögid ja joogid (sh vee tähtsus).	Teab ja oskab selgitada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.	Oskab kirjeldada, mida tähendab tervislik ja mitmekesine toitumine.
Tervise väärtustamine	Arutleb täiskasvanu abiga, miks on uni ja liikumine vajalik.	Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (tervislik toitumine, kehaline aktiivsus, uni, puhkus).	Teab ja selgitab, miks uni, puhkus ja liikumine mõjutavad tervist.	Oskab selgitada, miks piisav puhkamine, uni ja kehaline aktiivsus on olulised tervise hoidmisel.
Kiusamisvaba käitumine	Arutleb täiskasvanu juhendamisel, miks löömine, narrimine või halvasti ütlemine ei ole lubatud.	Mõistab täiskasvanu toel, et teiste inimeste suhtes tuleb olla salliv ja tunneb ära kiusamiskäitumise.	Teab, et vägivald ja kiusamine on vale, ning oskab ennetada, märgata ja vajadusel abistada.	Oskab kirjeldada, miks vägivald ja kiusamine ei ole lubatud käitumine.

Raha	Arutleb täiskasvanu juhendamisel, mis on raha ja milleks seda kasutatakse.	Teab, et täiskasvanud käivad tööl raha teenimiseks ja arutleb, et raha eest saab osta vajalikke asju (nt toit, riided) ning õpib mängudes raha kasutamist.	Selgitab raha kasutamise otstarvet – et see on mõeldud asjade ostmiseks, teenuste eest tasumiseks ja mõistab raha väärtust (nt seda peab koguma või säästma).	Oskab selgitada raha otstarvet.
Digiturvalisus	Nimetab täiskasvanu juhendamisel kodus ja lasteaias kasutatavaid digiseadmeid (nt arvuti, telefon) ja teab mõningaid ohtusid nende kasutamisel.	Arutleb täiskasvanu suunamisel digikäitumise reeglite üle (nt piiratud aeg ekraani vaatamiseks, võõrastele ei ütle oma nime).	Teab, kuidas digitehnoloogiat eesmärgipäraselt kasutada (nt õppimiseks, joonistamiseks), nimetab mõningaid ohte digikeskkonnas (nt isikliku info jagamine, tundmatute linkide avamine).	Teab digitehnoloogia ja interneti turvalise ja eesmärgipärase kasutamise põhimõtteid ning oskab nimetada ohtusid digikeskkonnas.
Digivahendite kasutamine	Kasutab koos täiskasvanuga lihtsamaid robotikaseadmeid ning oskab neid hoida.	Kasutab täiskasvanu juhendamisel digivahendeid, täidab lihtsaid ülesandeid (nt foto tegemine, äpi avamine) ja suudab programmeerida lihtsamaid robotikaseadmeid.	Oskab digivahendeid, sh robotikaseadmeid, kasutada konkreetse eesmärgiga, iseseisvalt, paaris või väikerühmas järgides kokkulepitud reegleid.	Oskab digivahendeid eesmärgipäraselt, heaperemehelikult ja loovalt kasutada ning juhib lihtsamaid robotikaseadmeid.

7.2. Valdkond Keel ja kõne

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tuleb toime igapäevases suhtlemises;
- 2) kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesist lauseehitust;
- 3) tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Valdkonna Keel ja kõne sisu:

- 1) keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- 2) suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- 3) lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

Valdkonna Keel ja kõne õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on:

- 1) luua lapsele võimalused keelt kuulata ja aktiivselt kasutada õppe- ja kasvatustegevustes ja igapäevatoimingutes, arvestades lapse keeleoskuse taset ja vanust;
- 2) luua lapsele võimalusi eesti keele, oma emakeele ja teiste keelte ning kultuuridega tutvumiseks;
- 3) pöörata tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele, kasutades miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi, liikumist ja näitlikke vahendeid;
- 4) suunata last õpitut kordama erinevates kontekstides, olukordades ja suhtlussituatsioonides, sealhulgas väljaspool lasteaeda;
- 5) õpetada last suhtlemisel keele- ja kõnevahendeid kasutama;
- 6) suunata last ettelugemise, raamatu illustratsioonide vaatamise, jutustamise, dramatiseerimise, joonistamise ning oma raamatute koostamise kaudu kirjandust mõistma ja hindama;
- 7) toetada lapse lugemishuvi ja lugemis- ning kirjutamisvalmiduse kujunemist žanriliselt mitmekesiste ja pildirikaste raamatute ettelugemise ning õppe- ja mänguvahendite, sealhulgas meediumide ja digivahendite kasutamise kaudu;
- 8) toetada lapse huvi ja väärtushinnangute kujunemist suulise ja kirjaliku kultuuripärandi kaudu.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane eesti keelt teise keelena kõnelev laps:

- 1) mõistab tuttavat teemat ja igapäevasuhtluses kasutatavat eestikeelset kõnet;
- 2) tunneb ära ja mõistab õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnu ja keelelisi konstruktsioone ning kasutab neid oma kõnes;
- 3) saab aru õpitud sõnavara piires korraldusest, mis on vajadusel žesti või viiega toetatud, ja toimib vastavalt;
- 4) saab aru lihtsast küsimusest ning vastab õpitud sõnavara ja grammatiliste konstruktsioonide piires;

- 5) kasutab kõnes sobivaid eestikeelseid viisakusväljendeid;
- 6) suudab korrata võrdleva hääldamise abil ja vajadusel žesti või viipega toetatud erineva häälikupikkusega sõnu;
- 7) tunneb eesti keele tähestikku, suudab kokku lugeda 1–2-silbilisi sõnu;
- 8) oskab kirjutada vähemalt 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähtedega;
- 9) teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.

Tabel 6. Keele ja kõne valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti

Alavaldkonnad	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Kirjalik kõne	Tunneb täiskasvanu rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas, nimetab üksikuid tähti ja tunneb kirjapildis ära oma nime.	Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites), häälib täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu ning tunneb ära ja nimetab tuttavamaid tähti.	Määrab hääliku asukoha (alguses, keskel, lõpus) häälikuühendita sõnas, teab enamikku tähti ning loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).	Tunneb tähti, suudab lugeda kokku 1–2-silbilisi sõnu.
	Matkib lugemist ja kirjutamist erinevatel viisidel või vahenditega.	Kirjutab üksikuid talle tuttavamaid tähti ja oma nime.	Oskab kirjutada enamikke joonistähti ja täiskasvanu juhendamisel üksikuid tuttavaid sõnu.	Oskab kirjutada 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähtedega.
Hääldamine	Hääldab õigesti enamikku emakeele häälikuid (v.a r- häälik) ja lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (-nt, -lt, -mp jne).	Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja 3–4-silbilisi tuttava tähendusega sõnu.	Kordab järele ja hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.	Oskab oma kõnes ning etteöeldud sõnade kordamisel hääldada õigesti kõiki emakeele häälikuid.
Sõnavara	Kasutab igapäevases suhtluses tuttavaid sõnu, sh liitsõnu ja moodustab kahe- kuni kolmesõnalisi lauseid.	Laiendab oma sõnavara (vastandsõnad, omadussõnad jne) ja kasutab seda lihtsates lausetes igapäevases suhtluses.	Kasutab keerukamaid lauseid, moodustab vajaduse korral sõnu uudsete objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt nuga õuna koorimiseks – õunanuga).	Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada.

Suhtlemine	Algatab ise aktiivselt suhtlust ning suhtleb meelsasti eakaaslastega koostegevuses.	Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool situatsiooni, vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal ning esitab küsimusi (nt Miks ta nii tegi? Kuidas teha?).	Püsib enda või teiste algatatud teemas, vajaduse korral kohaneb teemamuutustega.	Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel, arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga.
	Jutustab täiskasvanu abiga pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.	Jutustab täiskasvanu vähese abiga nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3–5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval).	Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega, kasutades sidesõnu.	Oskab jutustada pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse põhjal, anda edasi põhisisu ja olulised detailid ning vahendada seejuures oma tundeid.
	Reageerib täiskasvanu lihtsamatele juhistele.	Saab täiskasvanu abiga aru kuuldust ning oskab sellele sobivalt reageerida.	Saab aru kuuldu peamisest sisust, oskab sellele reageerida ja sobivalt vastata.	Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida.
	Püüab oma mõtteid ja soove väljendada täiskasvanu suunavate küsimuste abil.	Suudab oma mõtteid väljendada lihtsate lausetega tuttavates olukordades.	Räägib oma kogemustest ja tähelepanekutest, väljendades oma mõtteid arusaadavalt.	Oskab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda.
	Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid (sh koondlauseid).	Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid.	Kasutab kõnes põimlauseid ja lihtsamaid liitlauseid.	Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid.
	Loeb täiskasvanu abiga lihtsamaid liisusalme.	Loeb peast liisusalme/luuletusi.	Teab peast mõnda eestikeelset laulu või luuletust.	Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.

7.3. Valdkond Matemaatika

Valdkond Matemaatika toetab lapse loogilise ja matemaatilise mõtlemise, tähelepanu, probleemilahendusoskuse ning igapäevaelus vajalike matemaatiliste oskuste arengut. Matemaatikaõpe aitab lapsel märgata ja mõtestada ümbritsevas maailmas esinevaid hulki, suurusi, kujundeid, mustreid ning ruumi- ja ajaseoseid.

Matemaatilised teadmised ja oskused kujunevad eelkõige mängu, praktilise tegevuse, vaatluse, uurimise, katsetamise ja igapäevatoimingute kaudu. Lapsel võimaldatakse ise loendada, võrrelda, rühmitada, järjestada, mõõta, mustreid märgata ja jätkata ning lihtsaid probleeme lahendada. Oluline on siduda matemaatika lapse igapäevaste kogemustega ning toetada matemaatiliste mõistete kasutamist suhtlemisel ja oma tegevuse kirjeldamisel.

Matemaatikavaldkonna sisu hõlmab järgmisi põhiteemasid:

- hulgad, arvud, loendamine ja arvutamine – laps loendab, võrdleb hulki, seostab arvu kogusega ning sooritab praktilistes olukordades lihtsaid liitmis- ja lahutamistoiminguid;
- suurused ja mõõtmine – laps võrdleb esemete pikkust, suurust, kaalu, mahtu ja koguseid ning kasutab vastavaid mõisteid, nagu „pikem“, „lühem“, „raskem“, „kergem“, „rohkem“ ja „vähem“;
- ruumi- ja ajataju – laps õpib orienteeruma ümbritsevas ruumis ning kasutama kohamõisteid; kujuneb arusaam aja kulgemisest, tegevuste järjestusest, päeva osadest, nädalapäevadest ja aastaringist;
- geomeetrilised kujundid ja mustrid – laps tunneb ja nimetab lihtsamaid kujundeid, võrdleb nende omadusi, märkab seaduspärasusi ning loob ja jätkab mustreid.

Matemaatikaõppes pööratakse tähelepanu lapse vaatlemis-, võrdlemis-, rühmitamis-, järjestamis-, kirjeldamis- ja üldistamisoskuse kujundamisele. Lapsi suunatakse märkama esemete ja nähtuste sarnasusi ning erinevusi, neid sõnastama, looma seoseid ja tegema lihtsaid järeldusi. Matemaatiliste mõistete omandamist toetab teadlik ja täpne keelekasutus.

Õppe- ja kasvatustegevuses kasutatakse mängulist, uurimuslikku ja avastuslikku õppimist, kus laps saab kasutada erinevaid meeli ning tegutseda vahetult esemete ja nähtustega. Matemaatikat lõimitakse teiste valdkondadega, näiteks looduse vaatlemise ja mõõtmisega, keele ja kõnega, kunsti ja liikumisega..

Matemaatikaõpet toetav õpi- ja kasvukeskkond on lapsele kättesaadav, turvaline, mitmekesine ja muutuv. Lastele võimaldatakse kasutada loendamise- ja mõõtmisvahendeid, geomeetrilisi kujundeid, mustrite loomise vahendeid, lauamänge, kalendreid, kellaseid ning igapäevaseid esemeid. Ka digivahendeid kasutatakse eesmärgipäraselt, et toetada loendamist, arvutamist, ruumilist mõtlemist, kujundite äratundmist ja mustrite loomist.

Matemaatikaõppe eesmärk on kujundada lapses arusaam, et matemaatika on loomulik osa igapäevaelust. Laps õpib ümbritsevat maailma matemaatiliselt märkama ja kirjeldama, tegutsema loogiliselt ning kasutama omandatud teadmisi ja oskusi praktilistes olukordades. See loob aluse edasisele matemaatikaõppele ja koolivalmidusele.

Tabel 7. Matemaatika valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti

Alavaldkond	3–4 aastane	4–5 aastane	5–6 aastane	6–7 aastane
Hulga mõiste ja võrdlemine	Otsustab, kas ese kuulub või ei kuulu moodustatud hulka.	Rühmitab esemeid kahe erineva tunnuse järgi (nt värv ja kuju).	Rühmitab ja nimetab hulga erinevaid ja ühiseid tunnuseid.	Oskab määrata esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotada esemeid hulkadesse, arvestades samaaegselt kahte tunnust.
	Moodustab sarnaste tunnuste alusel paarid ja võrdleb neid.	Võrdleb esemete hulki ning otsustab, mida on rohkem, vähem või võrdselt.	Võrdleb hulki kasutades mõisteid ja tutvub märkidega rohkem kui ($>$), vähem kui ($<$) ja võrdselt ($=$).	Oskab võrrelda hulki, kasutades mõisteid <i>rohkem, vähem, võrdselt</i> .
Loendamine, numbrite tundmine ja arvutamine	Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni.	Tutvub arvude ja numbrimärkidega 10ni ja kirjutab neid näidise järgi.	Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni, tunneb ja kirjutab numbrimärke ning nimetab antud arvule eelnevat/järgnevat arvu.	Oskab 12 piires loendamise teel kindlaks teha esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust, tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada.
	Mängib koos täiskasvanuga mängu, mis toetavad liitmisest ja lahutamisest aru saamist läbi praktilise kogemuse (nt klotsidest torni ehitamine, poemäng).	Saab aru, et pärast juurde lisamist on esemeid rohkem ja pärast äravõtmist vähem.	Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab ning võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.	Oskab liita ja lahutada viie piires ning tunneb märke $+$, $-$, $=$.
	Kuulab täiskasvanu matemaatilist jutukest, mis on illustreeritud näitlike vahenditega ja püüab sellest aru saada.	Koostab koos täiskasvanuga lihtsa matemaatilise jutu kahest hulgast.	Koostab lühikese matemaatilise jutukese kahe hulga kohta (nt „Mul oli 3 õuna, andsin 1 ära“).	Oskab koostada kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi.

Suurused ja mõõtmine, ühikud	Võrdleb kahte eset suuruse (suurem – väiksem), pikkuse (pikem – lühem), laiuse (laiem – kitsam) järgi ning kasutab lihtsamaid mõisteid.	Võrdleb ja järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi ning kasutab vastavaid mõisteid.	Järjestab kuni 5 eset suurstunnuse järgi, leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema - väiksema - sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades.	Oskab järjestada kuni viite eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm).
	Tunneb igapäevaelus ära münte ja rahatahti ning kasutab neid mängudes.	Teab, et rahaga saab asju osta ja mõisteid „sent” ja „euro” ning kasutab võrdlemisel mõisteid „kergem” ja „raskem”.	Seob rahasumma kogustega, oskab lihtsamat summat kokku arvutada (nt poemäng) ning tutvub mõõtühikutega (meeter, liiter, kilogramm) ja nende kasutamisevõimalustega.	Teab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja seda, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse.
	Tunneb mängus mõõtmise teel ära erineva pikkusega esemed (nt pikk, lühike).	Mõõdab täiskasvanu toel esemete pikkust nööri või muu vahendiga.	Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (nt pulk, samm) ja võrdleb tulemusi.	Oskab mõõta esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (samm, pulk, nöör vms).
Geomeetrilised kujundid ja mustrid	Eristab ringi, kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid lähiümbrusest.	Nimetab ja leiab tasapinnalisi kujundeid (ring, kolmnurk, nelinurk), kirjeldab erinevate nelinurkade (ruudu ja ristküliku) sarnasusi ja erinevusi.	Tutvub ruumiliste kujunditega kera ja kuup ja märkab sarnasusi ja erinevusi tasapinnaliste kujunditega (ring, nelinurk).	Tunneb ära ringi, kolmnurga, nelinurga, kera ja kuubi ning oskab neid kirjeldada.
	Jätkab õpetaja antud mustrit (nt punane-sinine-punane nupp).	Loob ja jätkab mustreid erinevate vahenditega (nt looduslikud materjalid, värvilised esemed).	Loob ja jätkab mustreid, rütme ning märkab neid ümbritsevas keskkonnas (nt põrandaplaadid on kollane-roheline-kollane-roheline, jalajäljed lumel).	Märkab ümbritsevas keskkonnas mustreid, rütme ja kordusi, oskab neid loogiliselt jätkata ja luua.
Orienteerumine ajas	Kasutab täiskasvanu toel mõisteid: <i>täna, homme, eile</i> .	Kasutab tuttavates olukordades mõisteid: <i>täna, eile, homme, praegu, enne</i> .	Teab, kasutab ja eristab mõisteid: <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem – vanem</i> .	Oskab kasutada õigesti mõisteid <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem –vanem</i> .

	Kordab täiskasvanu järgi nädalapäevade nimetusi ja leiab aastaaegadele iseloomulikke tunnuseid (nt piltidel, vestluses vm).	Nimetab täiskasvanu toel ja kirjeldab erinevaid aastaaegu, nädalapäevi õiges järjestuses ning tutvub kuude nimetustega.	Teab aastaaegade ja nädalapäevade järjestust ning seostab kuid aastaaegade.	Oskab nimetada nädalapäevi, kuid, aastaaegu õiges järjestuses.
	Kirjeldab aastaaega, millal on tema sünnipäev (nt siis, kui lumi on maas; siis, kui puude lehed lähevad kollaseks).	Teab, millisel aastaajal on tema sünnipäev ja täiskasvanu toel nimetab oma sünnikuud.	Nimetab oma sünnipäeva ja kuud, kasutades vajadusel abivahendeid (nt sünnipäevapuu, kalender).	Oskab nimetada oma sünnikuud ja -päeva.
	Märkab täiskasvanu toel kella liikumist, seostab teatud tegevusi kindla kellaajaga.	Mõistab täiskasvanu toel, et kella suur seier (üleval) näitab täistundi ja tuvastab täistunni kellaaja analoogkellal.	Tuvastab kellal täistundi (analoog- ja digitaalkellal) ja nimetab seda õigesti.	Oskab määrata kellaaega täistundides.
Orienteerumine ruumis, õuealal ja paberil	Kasutab täiskasvanu toel lihtsaid ruumilisi mõisteid: peal, all, ees, taga igapäevastes mängudes ja tegevustes.	Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (nt seisan sõbra taga, olen laua ees), ning täiskasvanu toel vasakut ja paremat poolt.	Määrab eseme (nt robotika vahendi) asukohta teise eseme suhtes ruumis, õuealal (nt GPS kunst) ja paberil kasutades mõisteid all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.	Orienteerub ruumis, õuealal ja paberil ning oskab määrata eseme asukohta teise eseme suhtes- all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.

7.4. Valdkond Muusika

Valdkond Muusika toetab lapse terviklikku arengut, kujundades muusikalisi oskusi ning arendades samaaegselt lapse loovust, kujutlusvõimet, mälu, tähelepanu, eneseväljendusoskust, emotsionaalset ja sotsiaalset arengut. Muusika pakub lapsele võimalusi oma tunnete väljendamiseks, enese tundmaõppimiseks ning rõõmu kogemiseks ühises musitseerimises.

Muusikaõppes on kesksel kohal laulmine, muusika kuulamine, rütm, muusikalis-rütmiline liikumine ja pillimäng. Õppimine toimub eelkõige mängulise ja kogemusliku tegevuse kaudu, arvestades lapse vanust, arengutaset, huvisid ja individuaalseid vajadusi.

- Laulmine arendab lapse muusikalist kuulmist, rütmitunnet, muusikalist mälu, kõnet ja eneseväljendusoskust. Ühislaulmine toetab koostööd ja teistega arvestamist ning soololaulmine enesekindlust ja esinemisjulgust.
- Muusika kuulamine arendab tähelepanu, kuulamisoskust, keskendumist ja emotsionaalset tundlikkust ning avardab lapse teadmisi muusikast ja kultuurist. Laps õpib kuuldu põhjal oma mõtteid ja tundeid väljendama.
- Rütm toetab rütmitaju, koordineerimise, keskendumist ja ühistegevuses osalemist. Rütminängud ja -harjutused pakuvad võimalusi improvisatsiooniks ning loovaks eneseväljenduseks.
- Muusikalis-rütmiline liikumine ühendab muusika ja kehalise tegevuse. Laps õpib liikumise kaudu väljendama muusika tempot, rütmi, dünaamikat ja iseloomu ning arendab kehatunnetust, fantaasiat ja rütmitaju.
- Pillimäng arendab kuulamisoskust, rütmitunnet, koordineerimise, peenmotoorikat, tähelepanu ja ansamblitunnetust ning annab lapsele võimaluse katsetada helide ja rütmidega ning väljendada oma loovust.

Muusikaõppes luuakse lapsele võimalusi rõõmu tundmiseks laulmisest, liikumisest, muusika kuulamisest, pillinängust ja ühisest musitseerimisest. Õpetaja toetab lapse muusikalist arengut positiivse tagasiside, julgustamise ja eakohaste tegevuste kaudu ning arvestab laste erinevate võimete ja kogemustega.

Olulisel kohal on kujutlusvõime, loovuse ja eneseväljenduse toetamine. Last julgustatakse muusika kaudu oma mõtteid, tundeid ja ideid väljendama, improvisatsiooni kasutama ning erinevaid muusikalisi võimalusi avastama. Muusikategevused pakuvad võimalusi nii individuaalseks eneseväljenduseks kui ka koostööks.

Muusikaõppes tutvustatakse lastele Eesti muusikalist ja pärimuslikku kultuuri, sealhulgas rahvalaule, rahvapille, rahvatantse, rahvakalendri tähtpäevadega seotud muusikat ning Eesti heliloojate loomingut. Pärimusmuusika kaudu kujuneb lapse kultuuriline identiteet ja kuuluvustunne ning kasvab huvi oma kultuuripärandi vastu.

Muusikategevused toimuvad paindlikult ja mänguliselt, arvestades laste vanust ja keskendumisvõimet. Muusikaõpe on järjepidev ning võimalusel rikastatakse laste vahetut muusikakogemust kontsertide, etenduste ja teiste kultuurisündmustega. Õppe- ja kasvatustegevus on tihedalt seotud teiste õppevaldkondadega ning rühmas käsitletavate teemadega, võimaldades teadmisi ja oskusi erinevates olukordades rakendada.

Muusikaõppe eesmärk on kujundada lapses huvi ja positiivne hoiak muusika suhtes, toetada tema loovust, eneseväljendust ja sotsiaalseid oskusi ning anda talle võimalus kogeda muusikat aktiivse osaleja, looja ja kuulajana.

Tabel 8. Muusika valdkonna eeldavad tulemused vanuseti

Alavaldkond	Kuni 3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Laulmine ja muusika kuulamine ja	Arendada lastes huvi muusikalise tegevuse vastu. Arendada lastes kuulumistaju. Tutvub helimaailmaga (mitmesugused helid, looduses, maal, linnas), seostab mõningaid helisid pildiga. Kuulab ja jälgib õpetaja laulu. Laulab õpetajaga kaasa.	Huvitub laululistest tegevustest (plaksub, teeb kaasa kokkulepitud liigutusi), laulab täiskasvanuga kaasa üksikuid fraase ja laululõike. Tunneb ära ja imiteerib looma- ja linnuhääli. Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast ja reageerib muusikale emotsionaalselt (nt plaksub, kõigutab keha).	Laulab peast lihtsamaid õpitud laule rühmaga samas tempos. Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud eristuvaid meeleolusid liigutuste ja liikumisega, tunneb kuulamise järgi ära õpitud laulu. Eristab kõla järgi õpitud pille (nt kõlapulgad, tamburiin, marakas).	Laulab teistega koos ja samas tempos õpitud eakohaseid laule, kasutades loomulikku häält. Teab muusikalisi põhimõisteid: aeglane-kiire, kõrge-madal, vali-vaikne, rõõmus-kurb ja oskab nende kaudu kuulatud muusikat iseloomustada. Eristab muusikat kuulates enamlevinud pille (nt klaver, viiul, flööt).	Oskab laulda eakohaseid laule kaaslastega ja üksi. Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada. Eristab õpitud pille tämbri ja kõla järgi.
Pillimäng	Mängib õpetaja ettenäitamisel lihtsamaid löökpille.	Mängib kehapilli (plaksud, patsud) ja lihtsamatel pillidel (nt marakas, rütmimuna, kelluke) täiskasvanuga kaasa,	Mängib rütmipille (nt Kõlapulgad, tamburiin, kuljused) muusika kuulamise, liikumise ja	Mängib õpitud pillidel rütmisaateid lasteriimidele- ja lauludele õige hoiu ja mänguvõtetega,	Oskab mängida eakohastel pillidel õpitud lauludele, riimidele ja instrumentaalpaladele

		eristades kiiret ja aeglast rütmi.	laulmise saateks.	ansambli mängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängi nendega ühes tempos.	lihtsaid kaasmänge üksi ja koos kaaslastega.
Muusikalis-rütmiline liikumine	Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika iseloomule. Oskab muusika saatel sooritada matkivaid liigutusi: kass, koer, karu, jm. Sooritab ettenäitamisel lihtsamaid liigutusi: plaksutamine, põlve plaks, kükk, lehvitamine, kallistamine jn.	Liigub koos täiskasvanuga, reageerides muusika eristuvatele vormiosadele (jooks, kõnd, seisak). Sooritab lihtsaid tantsuliigutusi (keerutus kohapeal, poolkük, kand- ja varvasastak, rõhksamm, liigutused ülakeha ja kätega) täiskasvanu ettenäitamisel. Juhindub oma liikumise valikul muusika iseloomust ja täiskasvanu ettenäitamisel.	Juhindub, muusika meeleolust ja rütmist ning püüab liikumisel nendega arvestada. Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (liikumised ringis, kolonnis, paarilisega keerutamine), osaleb laulumängudes. Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu.	Arvestab liikumisel muusika meetrumiga, muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register). Eristab õpitud tantsu, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt hüpakamm, liikumised paarilisega). Imiteerib ja katsetab loovaid liikumisi, kasutades erinevaid vahendeid ja arvestades muusika meeleoluga.	Oskab liikuda vastavalt muusika rütmile ja meeleolule. Oskab tantsida eakohaseid tantsu üksi ja koos kaaslastega. Oskab väljendada ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu, kasutades liikumisel erinevaid liigutusi, tantsusamme, vahendeid.

7.5. Valdkond Liikumine

Liikumine on lapse loomulik tegevus ja mängu oluline osa, mis toetab tema füüsilist, vaimset, emotsionaalset ja sotsiaalset arengut. Liikumine aitab kujundada positiivset minapilti, parandab keskendumisvõimet, õppimisioskusi ja üldist heaolu. Regulaarne liikumine ning selle lõimimine teiste õppe- ja kasvatustegevustega toetab lapse õppimist, tähelepanu ja kehalist aktiivsust. Mängu kaudu arenevad lapse loovus, suhtlemisoskus ja koostööoskused. Mitmekesine liikumiskogemus loob aluse tervislike eluviiside kujunemisele ning toetab lapse eneseväljendust ja tahtejõu arengut. Valdkond „Liikumine“ hõlmab liikumisalaseid üldteadmisi, põhiliikumisi, liikumismänge, erinevaid spordialasid ning tantsu ja rütmikat.

Liikumistegevuse eesmärk on arendada lapse liikumisoskusi, koordinatsiooni, tasakaalu ja kehatunnetust ning kujundada positiivne hoiak kehalise aktiivsuse suhtes. Liikumisoskused arenevad mitmekülgsete ja regulaarsete liikumistegevuste kaudu ning on aluseks lapse kehalisele aktiivsusele ja hilisemale spordiharrastusele. Liikumismängud toetavad koostööoskust, reeglite järgimist, enesekontrolli ning arendavad oskust arvestada kaaslastega. Samuti kujundavad need lapse liikumis- ja liiklusohutuse järgimist.

Liikumisoskuste areng eeldab järjepidevat ja suunatud tegevust erinevates keskkondades (saalis, õues ja looduses). Oluline roll on liikumisõpetajal ja rühmaõpetajal, kes planeerivad ja juhendavad tegevusi ning toetavad lapse füüsilist arengut ja positiivseid hoiakuid liikumise suhtes. Õpetaja eeskuju ja aktiivne osalemine toetavad lapse motivatsiooni ja huvi liikumise vastu.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Liikumistegevusi viivad läbi liikumisõpetajad või vastava ettevalmistusega õpetajad. Liikumistegevus toimub regulaarselt kaks kuni kolm korda nädalas, millest vähemalt üks tegevus toimub õues. Liikumise õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on järgmised:

1. luua lapsele tingimused aktiivseks tegutsemiseks nii üksi kui rühmas ning võimaldada rõõmu liikumisest erinevates keskkondades ja tingimustes.

Lapsed liiguvad saalis, õues ja looduskeskkonnas, kasutades erinevaid maastikke ja tegevuskeskusi (nt ronimis- ja tasakaalurajad, pallimängualad). Tegevused toimuvad nii individuaalselt kui ka rühmades.

2. rikastada lapse tegevusvõimalusi erinevate arendavate sportlike tegevustega.

Lapsed tutvuvad ja harjutavad erinevaid spordialasid (nt korvpall, jalgpall, rahvastepall), samuti liikumisõpetaja juhendamisel suusatamist, tõukerattasõitu ja akrobaatilisi elemente. Koolieaks kujunevad oskused liikuda rattal, suusatada tasasel maal, osaleda lihtsustatud reeglitega mängudes ning liikuda ohutult erinevates keskkondades.

3. toetada üld- ja peenmotoorika, põhiliikumiste ja kehaliste võimete arengut läbi liikumise, spordi ja tantsu.

Arendatakse jooksu-, hüppe-, viske- ja ronimisoskusi, käe-silma koordinatsiooni ning rütmitunnet. Tants ja mängulised tegevused toetavad loovust, kehatunnetust ja koostööoskust.

4. suunata last kasutama mõlemat kätt ning arendada täpsust nõudvates tegevustes domineerivat kätt.

Viskamis- ja püüdmisharjutustes kasutatakse erinevaid vahendeid ning harjutatakse kahe käe koostööd ja motoorset täpsust.

5. tagada liikumisoskuste areng igapäevaste liikumist nõudvate tegevuste kaudu.

Lapsed osalevad jalutuskäikudel, matkadel ja vaba mängu tegevustes, kus arendatakse vastupidavust, koordineerimist ja tähelepanuvõimet ning järgitakse ohutusreegleid.

Tabel 9. Valdkonna Liikumine eeldatavad tulemused vanuseti

3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Suudab keskenduda tuttavale ja huvipakkuvale kehalisele tegevusele täiskasvanu suunamisel.	Suudab keskenduda ja sooritada uudseid kehalisi tegevusi täiskasvanu suunamisel.	Suudab lühiajaliselt pingutada ja keskenduda kehalisele tegevusele ning seda lõpule viia.	Suudab pingutada ja keskenduda sihipärasele kehalisele tegevusele.
Tunneb liikumisel ja mängimisel mõningaid ohutusreegleid, kuid vajab täiskasvanu suunamist ja positiivset eeskuju.	Tunneb ja osaliselt järgib liikumisel ja mängimisel reegleid, kuid vajab veel juhendamist ja tuge.	Liikumistegevuses ja mängimisel järgib ohutus- ja mängureegleid, suudab juba teha arukamaid valikuid mänguks ja liikumiseks.	Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutus- ja mängureeglitest, valib liikumiseks ja mängudeks sobivad paigad ja vahendid.
Sooritab põhiliikumisi õpitud harjutustes ja mängudes (põhiliikumisoskused alles arenevad ja kujunevad).	Sooritab põhiliikumisi sujuvalt aktiivses tegevuses ja mängudes.	Sooritab põhiliikumisi sihipäraselt aktiivses tegevuses ja mängudes.	Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud.
Teeb tasakaalu, painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi ja tegevusi.	Suudab sooritada tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi ja tegevusi.	Suudab täpsemalt juhtida liigutusi ja kombineerida erinevaid liikumiselemente, sooritada kestmataid tegevusi, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.	Oskab sooritada osavust, vastupidavust, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.
Suudab kõndida lühikest maad (nt 2-3m) kitsal rajal, seista ühel jalal mõned sekundid.	Suudab säilitada tasakaalu lühikest aega paigal olles ning liikuda piiratud pinnal ja liikumise ajal hoida kehaasendit (k.a	Suudab seista ühel jalal ja oskab sooritada lihtsaid tasakaaluasendeid; suudab kõndida kitsal rajal enesekindlalt ja sujuvalt. Suudab	Suudab säilitada tasakaalu paigal olles ja liikumisel.

	kelgutamisel, suusatamisel, tõukerattaga sõitmisel vm).	hoida tasakaalu vahendil liikudes (nt kelgul, suuskadel, tõuke- või jalgrattal).	
Sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse ja ettenäitamise järgi.	Sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse järgi ja püüab ise lihtsaid liigutusi või harjutusi ette näidata.	Sooritab harjutusi õpetaja selgituste järgi ja julgeb ka kaaslastele liigutusi ja harjutusi ette näidata.	Oskab sooritada harjutusi õpetaja selgituste järgi ja ise harjutusi ette näidata.
Teeb lihtsaid liigutusi muusika järgi.	Teeb lihtsaid rütmilisi liikumisi (nt plaks-plaks-hüpe).	Tunneb ja järgib lihtsat rütmi (nt korduvad mustrid, tempovahetus), kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.	Oskab sooritada koos kaaslasega rütmiliikumisi.
Reageerib lihtsatele rütmidele ja liikumisjuhistele (nt muusika järgi liikuma jääda või liikuda aeglasemalt/kiiremini).	Jälgendab liikumisega erinevaid rütme, lihtsa muusika või plaksutuse saatel (nt kõnnib ühtlases tempos, kui kuuleb plaksutust) ja muudab liikumisviisi rütmimuutusel.	Eristab aeglast ja kiiret rütmi ning kohandab oma liikumist vastavalt.	Oskab liikuda vastavalt rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga.
Kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) loovalt ja katsetades, mitte veel sihipäraselt.	Kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) juba sihipärasemalt (nt viskab palli soovitud suunas, suudab rõngast keerutada).	Kasutab vahendeid iseseisvalt, mitmekesisemalt ja loovalt (nt suudab visata palli sihtmärki, veeretada ja keerutada rõngast, kelgutada turvaliselt).	Oskab kasutada liikumisel erinevaid vahendeid (näiteks pallid, lindid, rätikud, rõngad, reketid, suusad, kelgud jne).
Mängib täiskasvanu juhendamisel, lihtsaid mängu, kus on liikumist ja vähem kindlaid reegleid.	Mängib lihtsamaid liikumismänge, kus on 1–2 reeglit. Sportlike elemente (nt viskamine, hüppamine, jooksmine) rakendab mängus sihipärasemalt.	Mängib mängu, kus on rohkem reegleid ja koostööd (nt liikumis- ja sportlike elementidega mängud meeskondades).	Oskab mängida erinevaid liikumis- ja sportlike elementidega mängu.
Nimetab täiskasvanu suunamisel mõningaid igapäevaseid liikumisi (nt jooksmine, hüppamine, ronimine), eriti neid, mida ise sageli teeb.	Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisi (nt rattasõit, jooksmine, tantsimine) ja lihtsamaid spordialasid, mida on näinud või ise teinud (nt jalgpall, tantsimine vm).	Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi (nt jalgrattaga sõitmine, kelgutamine vm) ja mitmeid spordialasid nimepidi, eriti neid, mida on ise proovinud või mida peres harrastatakse.	Oskab nimetada erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi ja spordialasid.

7.6. Valdkond Kunst

Kunst pakub lapsele võimaluse eneseväljenduseks, loovuse arendamiseks ja visuaalse maailma mõtestamiseks. Laps uurib ja katsetab kunsti kaudu erinevaid materjale, töövõtteid ja –vahendeid, omandades samal ajal tehnilisi oskusi. Kunstitegevustes arenevad lapse peenmotoorika, kujutlusvõime, loovus, tähelepanuvõime ja eneseväljendusoskus. Seega kunstitööd tehes õpib laps vaatlemist, kujutamist, kujundamist ning tehnilisi oskusi. Lisaks oskustele pööratakse tähelepanu laste loovuse arendamisele ning vesteldakse nendega kunstist ja kunstiteostest. Kunstitöö tegemisel kasutatakse kõiki oskusi lõimitult. Töö lõpptulemusest on olulisem kunsti loomise protsess – katsetamine, loov mõtlemine ja isikliku stiili kujunemine. Tuleb jälgida, et kunstitegevused on lapsekesksed ja arvestavad lapse arengupotentsiaaliga. Kunst aitab lapsel mõista nii iseennast kui ka ümbritsevat maailma, õpetab märkama ilu igapäevaelus ja väärtustama kultuuripärandit. Kunstitegevustes tuleb lasta lapsel eksperimenteerida, avastada kõike enda ümber, tunda loovtegevusest rõõmu ja kasutada kunsti kui vahendit isikupäraste eneseväljenduste loomisel. Oluline on meeles pidada, et lapse kunstitöö kuulub talle endale.

Kunst võimaldab lapsel väljendada oma mõtteid, tundeid ja kogemusi erinevatel viisidel. Kunsti valdkonnas keskendutakse lapse loomisprotsessile ja eneseväljenduse arendamisele. Kunstitööde tegemine on üks viis suunata last vaatlema enda ümber olevat, nägema esemeid, olendeid, vorme ja värve ning kujutama nähtut oma töödes, kasutades visuaalset keelt. Kunsti kaudu areneb lapse peenmotoorika, ruumitaju, esteetiline tunnetus, loovus ja probleemilahendusoskus. Kunstitegevused algavad vaatlusest, mille tulemusena rikastuvad laste kunstikogemused ning nende kunstilise kujutamise viis muutub nüansirohkeks.

Kunstitegevused on lõimitud erinevate valdkondadega. Näiteks saavad lapsed kasutada eneseväljenduseks mitmesuguseid materjale, kuid ka muusika- või rollimänge. Kunst võimaldab lastel end väljendada ilma piirangute või seatud kriteeriumideta. Kunstitegevused lasteaias pakuvad lastele võimalusi kasutada erinevaid kunstivorme, nagu joonistamine, draama, nukuteater jms suhtlusvahenditena, ilma et see piirduks vaid konkreetse kunstitegevusega. Fookus on suunatud laste õppimise arendamisele, lähtudes laste huvidest. Kunstid jagunevad kolmeks vormiks: kujutav kunst, kirjanduskunst ja etenduskunst. Erinevate kunstivormide kaudu saavad lapsed oma tundeid ja mõtteid vabalt väljendada, mis oleks neile keerulisem, kui suhtlemisel piirduks vaid sõnadega.

Kunsti valdkonna sisu:

- objekti või nähtuse vaatlemine: märgata vaadeldavas objektis ja nähtuses olulisi tunnuseid, detaile ja midagi uut;
- kujutamine ja väljendamine: mõtete ning tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine;
- tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteosteest ja kunstist.

Kunstitegevused arendavad lapse käelist osavust, silma ja käe koostööd ning erinevate materjalide kasutamise oskust. Selle käigus õpitakse töövahendite kasutamist, tööjärgse puhtuse hoidmist ja iseseisvalt tegutsemist. Meisterdades arendavad lapsed oma teadmisi, täiendavad oma kogemusi, huvisid, saades võimaluse katsetada, avastada ja uurida ning teha seda oma kõigi meeltega. Kunstitegevused arendavad mõtlemist ja probleemide lahendamisoskust ning käelised tegevused toetavad kõne arengut ja on rahustavad. Kujutlusvõime arendamise toetab lapse sõnavara, püsivuse, enesekontrolli ning paindliku mõtlemise arengut. Laps õpib visuaalset kunsti vaatlema, kirjeldama ja analüüsima, mille käigus arenevad tähelepanuvõime ja sõnavara. Kunsti vaatlemine aitab lapsel mõista, et töödel ei ole alati ühte kindlat tähendust ja inimesed võivad tajuda kunsti erinevalt. Kunstitegevuse kaudu saavad lapsed arendada oma kuuluvustunnet, suhtlemist ja õppida tundma oma kogukonna mitmekesisist kultuuri.

Valdkond Kunst õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on:

1. luua lapsele võimalused kogeda elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada end visuaalselt;
2. toetada lapse loovat eneseväljendust, katsetamist ja lahenduste leidmist;
3. luua lapsele võimalused erinevate materjalidega tutvumiseks, nende tunnetamiseks ning omaduste tundma õppimiseks ja kasutamiseks, kombineerides olemasolevaid oskusi uutega;
4. luua lapsele võimalused esteetilise kunsti, visuaalse kultuuri ja kultuuripärandi kogemiseks;
5. seostada mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud kunstiga, suunata last nende tegevuste käigus kasutama erinevaid aistinguid – kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut.

Tabel 10. Valdkonna Kunst eeldatavad tulemused vanuseti

3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Kaunistab täiskasvanu abiga rühmaruumi.	Valib täiskasvanu suunamisel kaunistuse tegemiseks vahendid ja paigutab need rühmaruumi.	Oskab iseseisvalt kavandada ja valida kunstivahendid õpi- ja kasvukeskkonna kujundamiseks.	Kasutab kunsti õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel.

Räägib täiskasvanu suunamisel kunstitööst.	Vaatleb kunstitöid ja jutustab teosest täiskasvanu suunamisel.	Arutleb nii enda kui ka teiste kunstitööde üle, suhtudes kaaslaste töödesse heasoovlikult.	Vaatleb kunstiteoseid ja oskab vestelda.
Kasutab etteantud vahendeid täiskasvanu suunamisel.	Teab, kuidas erinevaid vahendeid ohutult ja sihipäraselt kasutada.	Valib sobivad vahendid ning kasutab neid ohutult ja sihipäraselt.	Kasutab erinevaid vahendeid ja võtteid ohutult ning sihipäraselt.
Tunneb ära tuttavad digiseadmed, kasutab neid koos täiskasvanuga.	Pildistab või filmib täiskasvanu juhendamisel.	Oskab kasutada digiseadmeid iseseisvalt, tehes pilti, videot või salvestades heli.	Loob digitaalset sisu (näiteks foto, heli, video).
Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest üksikuid detaile ja objekte ning kujutab neid lihtsustatult.	Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning püüab neid omavahel seostada ja kujutada.	Leiab lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning kujutab neid vabalt ja isikupäraselt.	Oskab leida ümbritsevat vaadeldes detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud ja isikupärasel viisil.
Kaunistab eseme täiskasvanu valitud vahendite (nt šabloon, tempel vm) ja juhendamise abil.	Kavandab ja kaunistab eseme täiskasvanu suunamisel.	Kavandab, valib vahendid ja kaunistab eseme iseseisvalt.	Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks.

Kasutab lihtsaid kunstivahendeid (nt värvipliats, pintsel, savi).	Katsetab täiskasvanu juhendamisel erinevaid kunstimaterjale ja väljendab ennast kunstitöö kaudu.	Oskab täiskasvanu juhendamisel mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspilte.	Oskab mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspilte.
Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööd lühidalt ja nimetab kujutatud objekte.	Jutustab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööst ja õpib väljendama oma arvamust kaaslaste kunstitööde kohta.	Kirjeldab oma töö protsessi, selgitab valikuid ning avaldab teiste tööde suhtes heatahtlikult arvamust.	Oskab esitleda oma kunstitööd ja arutleda kaaslaste kunstitööde üle.
Teeb täiskasvanu juhendamisel kaaslastega ühistööd.	Jagab töövahendeid kaaslastega ja osaleb ühises kunstitöös.	Teeb iseseisvalt tööd rühmas, järgides kaaslastega ühises kunstitöös kokkuleppeid.	Oskab kavandada ja teostada kaaslastega ühist kunstitööd.

9. Lapse arengu hindamine ja toetamine

Lapse arengu hindamine ja analüüsimine on oluline lapse eripära mõistmiseks, lisatoevajaduse väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga.

Aeg	Tegevus	Sisu ja eesmärk	Väljund / dokument
Lapse lasteaeda saabudes	Tutvumisvestlus		Vestluse ankeet

Igapäevaselt	- Lapse arengu jälgimine - E-päevikus õppe- ja kasvatustegevuste kajastamine - Laste sotsiaal-emotsionaalsete oskuste toetamiseks läbi viidud tegevuste fikseerimine Stuudiumis		Stuudium
September	- Lapse vaatlus - Lapse individuaalse arengu jälgimise kaardi avamine (Stuudium)	Esmased tähelepanekud lapse üldoskuste ja arengutaseme kohta	Vaatlusleht, Stuudium
Oktoober	- Arengu esmane kirjeldus/ Arengu hindamine ja individuaalne kavandamine - Tuge vajavate lastega arenguestlused - AJM “Mina oskan juba”	Lapse esmase arengu kokkuvõte, individuaalsete eesmärkide seadmine/Hindamine vastavalt üldoskustele ja valdkondadele	Arengukirjeldus/märkmed, tööde analüüs/individuaalse arengu jälgimise kaart (edaspidi <i>IJK</i>) ja vajadusel individuaalne arenduskava (edaspidi <i>IAK</i>) Arenguestluse protokoll
November		Tagasiside vanema(te)le lapse arengust ja vajadustest	
Detsember	- <i>Arengu hindamine ja individuaalne kavandamine (IAK)</i> - Ümarlauad	Lapse tugevuste ja toetamisvaldkondade täpsem analüüs	Ümarlaua protokoll
Jaauar	- Individuaalse arengu jälgimise kaardi täitmine		Stuudium
Veebruar			

Märts	- Arenguestlused (koolieelikute) vanematega	Tagasiside vanema(te)le lapse arengust ja vajadustest	Arenguestluse protokoll
Aprill	- Arenguestlused (koolieelikute) vanematega - Koolivalmiduskaardid - AJM "Lasteaiast kooli" - Arenguestlused vanematega	Tagasiside vanema(te)le lapse arengust ja vajadustest Lapse arengu kirjalik kokkuvõte, soovitus	Arenguestluse protokoll Lapse arengu kirjalik kokkuvõte (kuni 6-aastased lapsed), koolivalmiduskaart (6-7-aastased lapsed)
Mai	1.maiks arenguestlused tehtud (koolieelikud) - Arenguestlused vanematega		Stuudium Vestluse protokoll
Juuni	Üldkokkuvõte ja edasiside järgmiseks õppeaastaks	Rühma koondanalüüs ja eesmärgid uueks õppeaastaks	Rühma aruanne

9.1. Hindamise läbiviimine

Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes. Rühmaõpetaja tutvustab lapsevanemale lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust kas rühmas toimuval lastevanemate koosolekul või arenguestluse käigus. Lapse esimesel lasteaia-aastal dokumenteeritakse lapse areng 1-2aastase lapse arengukaardis. Järgmistel aastatel täidetakse 3–6aastase lapse arengukaarti ning viimasel lasteaia-aastal täidavad õpetajad koolivalmiduskaarti.

Lapse arengu hindamisel võetakse aluseks:

- lapse vanust ja eripära;
- lasteaia õppekavas välja toodud õppe- ja kasvatustegevuste valdkondade tulemusi;
- metoodilist materjali.

Lapse arengut kirjeldatakse:

- lähtuvalt lapsest;
- väärtustades saavutatut;
- tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi.

Õppe- ja kasvatustegevuste kavandamine lähtudes hindamistulemustest

Eesmärk on arvestamine õppe- ja kasvatustegevustes lapse arengu erisustega igapäevaselt. Õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel on aluseks täiskasvanute ühine arusaam sellest, mida ja kuidas teha, et lapse individuaalsusega oleks õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel arvestatud. Õppe- ja kasvatustegevuste kavasid kohandatakse lähtudes lapse individuaalsetest vajadustest ja võimetest.

9.2. Lapse koolivalmiduse hindamine

Lapse koolivalmiduse hindamine on järjepidev ja lapse arengut toetav protsess, mille eesmärk on välja selgitada lapse valmisolek kooliõppeks ning võimalikud toe- ja arendamisvajadused. Hindamisel arvestatakse lapse kognitiivseid, sotsiaalseid, emotsionaalseid ja füüsilisi oskusi ning tema individuaalset arengut.

Koolivalmidust hinnatakse vähemalt kahel korral lapse viimasel lasteaia-aastal – sügisel ja kevadel. Sügisese hindamise eesmärk on märgata varakult valdkondi, milles laps vajab täiendavat toetust. Kevadine hindamine annab ülevaate lapse arengutasemest lasteaia lõpetamisel ning selle tulemused kajastatakse koolivalmiduskaardil.

Koolivalmiduskaart on lasteaia kooli suunduvat last puudutav oluline infokandja, mis aitab koolil arvestada lapse individuaalsete vajaduste ja tugevustega ning toetada tema sujuvat üleminekut kooli.

Hindamisel kasutatakse lasteaia kokkulepitud meetodeid ja dokumenteerimisviise ning tulemusi kasutatakse eelkõige lapse arengu ja õppimise toetamiseks, mitte lapse võrdlemiseks teiste lastega.

10. Projektõpe ja pedagoogiline dokumenteerimine

Projektõpe on õppimiseviis, kus laps või laste grupp viib mingil kindlal teemal läbi süvendatud uurimise, luues ise oma uued teadmised seostades need varasemate teadmistega. Pedagoogilist protsessi kujundatakse küsimuse püstitamise, dokumenteerimise, tõlgendamise, järelduste tegemise ja muutuste elluviimise kaudu.

Projektõpet iseloomustab:

1. Lähtumine lapse huvist – selleks, et lapsed oleksid õppetegevustes võimalikult motiveeritult ja kaasahaaravalt, lähtutakse uurimisobjektide ja tegevuste valikul laste huvist.
2. Laps on tegevuses aktiivne – lapsed omandavad teadmisi uurimise, küsimustele vastuste otsimise, eksperimenteerimise ja vastamise abil. Lapsed on suunatud oma tegevust analüüsima, järeldusi tegema ja uusi sihte seadma.
3. Õpetajal on toetav, suunav ja organiseeriv roll – õpetaja on õppetegevuste toetaja ja suunaja. Õpetaja selgitab välja laste eelnevad teadmised ja oskused ning lähtub nendes õpikogemuste organiseerimisel.
4. Autentne õpikeskkond – avastamiseks, uurimiseks ja teemaga tutvumiseks kasutatakse võimalikult palju ehedaid materjale ja keskkondi- käiakse õppekäikudel, kaasatakse asjatundjaid.
5. Koostööine õppimine – õpetaja aitab moodustada väiksemaid gruppe lähtudes laste arengutasemest ja huvidest ning loob võimalused uurimiseks, loomiseks, eksperimenteerimiseks ja koostööiseks probleemide lahendamiseks.
6. Õppimise dokumenteerimine – projekti käigus täidetakse projekti kava ning kogutakse tõendeid laste õppimises:
 - foto- ja videomaterjalid – õpetajad jälgivad laste tegevust ja jäädvustavad seda, et hiljem analüüsida laste huve, õppimis- või suhtlemisviise jne;
 - laste looming – näiteks joonistused, meisterdused, ehitised, mis aitavad mõista lapse mõtlemist ja arengut;
 - vestlused ja intervjuud – intervjuud, vestlused või laste endi jutustatud lood, kus nad saavad väljendada oma mõtteid;
 - lood või situatsioonide kirjeldused – näiteks mängust või sotsiaalsetest olukordadest, et mõista lapse käitumise tausta.

Dokumenteerimise ainetikku võivad aidata koguda nii meeskonna liikmed kui ka lapsed ja lapsevanemad.

7. Koostöö lastevanematega ja kogukonnaga – lapsevanemad ja kogukonna liikmed saavad aidata materjalide leidmisel, oskuste ja kogemuste jagamisel. Vanemad saavad kodus arendada sisulisi, projektiga seotud vestlusi.

8. Demokraatlik lähenemine – õpetaja ja õppijate koostöö, üksteise huvidega arvestamine, kokkulepete sõlmimine nõuab demokraatlikku keskkonna kujundamist, kus olulisel kohal on üksteisest lugupidamine ning üksteisega arvestav käitumine.

9. Õppimisprotsessi suunab arutelu ja refleksioon – tagasivaatavates vestlustes toetatakse dokumenteeritud ainekule, luuakse seoseid ja tehakse järeldusi. Arutelud aitavad saadud kogemusi kinnistada ja uusi sihte seada.

11. Kaasav haridus

Kaasava hariduse rakendamine

Lüllemäe Lasteaed rakendab kaasava hariduse põhimõtteid, lähtudes arusaamast, et igal lapsel on õigus turvalisele, toetavale ja arengut soodustavale õpikeskkonnale sõltumata tema võimetest, vajadustest või eripäradest. Peame oluliseks, et iga laps tunneks end väärtustatuna, kuuluks oma rühma ning saaks osaleda õppe- ja kasvatustegevustes vastavalt oma võimetele.

Kaasava hariduse rakendamist toetab alljärgnev:

- Lasteaia tegevus lähtub põhiväärtustest, mille keskmes on lapse heaolu, koostöö, hoolivus ja individuaalse arengu toetamine.
- Laste arengut jälgitakse järjepidevalt ning võimalikke toevajadusi märgatakse varakult koostöös lapsevanemate ja rühma meeskonnaga.
- Lisatuge vajavate laste toetamisel tehakse koostööd lapsevanemate, sotsiaalpedagoogi, kohaliku omavalitsuse spetsialistide ning vajadusel Rajaleidja ja teiste tugiteenuseid pakkuvate koostööpartneritega.
- Sotsiaalpedagoog toetab laste sotsiaalsete oskuste arengut, emotsionaalset heaolu ning aitab ennetada ja lahendada suhtlemis- ja käitumisraskusi.
- Õppe- ja kasvatustegevuste planeerimisel lähtutakse lapse individuaalsetest arenguvajadustest, huvidest ja võimetest.
- Vajadusel kohandatakse õppetegevusi, metoodikaid ja õpikeskkonda, et tagada kõigile lastele võimalus aktiivselt osaleda ja kogeda eduelamust.
- Lasteaias väärtustatakse koostööd, vastastikust austust ja erinevuste aktsepteerimist, aidates kujundada hoolivat ja toetavat kogukonda.
- Personali professionaalset arengut toetatakse täienduskoolituste, kogemuste jagamise ja meeskonnatöö kaudu.

- Probleemse käitumise korral lähtutakse põhimõttest, et iga käitumine kannab sõnumit ning lapse toetamisel otsitakse esmalt käitumise põhjuseid ja vajadusi.
- Vajaduspõhiselt korraldatakse koostöökohtumisi lapsevanemate ja erinevate spetsialistidega, et kavandada lapse arengut toetavaid tegevusi ning hinnata nende tulemuslikkust.

12. Digitehnoloogia alushariduses

Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimiseks on lasteaias kasutusel erinevad digivahendid: sülearvutid, lauaarvutid, Bee-Bot programmeeritavad põrandarobotid, Ozobot haridusrobot, Qobo robot-tigu, jutupliiats ning erinevad Lego komplektid.

Digivahendeid kasutatakse õppetegevuste läbiviimiseks ning digipädevuse tõstmiseks, toetudes koolieelse lasteasutuse riiklikule õppekavale ja laste vanusele. Digivahendite lõimimisega õppe- ja kasvatustegevustes on võimalik õppida tähti, numbreid, kujundeid, arvutamist, uusi sõnu, lugusid jutustada ja palju muud igapäevase eluga seotut. Lastele on loodud võimalus harjutada Legodega konstrueerimist ja robotite programmeerimist, et toetada nende loovust, analüüsioskust ning õpitegevuste mitmekesistamist. Digivahendite kasutamine nõuab loogilist mõtlemist ja järjekindlust tegevuses. Saame pakkuda läbi sellise tegevuse lastele võimalust end proovile panna. Õpetajad saavad tegevuse kaudu last hinnata, kelle jaoks on monteerimine ja programmeerimine huvitav ja võibolla isegi lihtne või kelle jaoks on keeruline.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid digivahendeid kasutades:

- Laps oskab kasutada eakohaseid tehnoloogilisi vahendeid;
- Laps saab aru lihtsatest robootika põhimõtetest;
- Laps tutvub läbi mängu lihtsate programmeerimise võtetega;
- Laps on teadlik erinevatest ohtudest arvuti ja seadmete kasutamisel;
- Laps tunneb rõõmu innovaatisest õppimisest;
- Laps kavandab ja viib tegevuse lõpuni;
- Laps teeb koostööd paarides ja rühmades;
- Laps arendab oma loogilist mõtlemist, tähelepanelikkust, täpsust ja püsivust.

Valdkonna digiharidus sisu:

- laste haridustehnoloogiliste oskuste kujundamine;

- õppe kasvatustegevuse läbiviimise mitmekesistamine;
- erinevate tehnoloogiliste vahendite kasutamise julguse ja loovuse arendamine.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine:

- õpe toimib lõimituna õppekava valdkondade ja -tegevustega;
- tegevused viiakse läbi individuaalselt või väikeses grupis vastavalt laste oskustele, kas koos õpetajaga või iseseisvalt
- lähtutakse laste huvist, vanusest, võimekusest, püsivusest ja valmisolekust nutiseadme kasutamiseks;
- toetatakse sotsiaalsete oskuste väljakujunemist läbi ühistegevuste;
- julgustatakse last uurima ja üles näitama oma algatusvõimet ülesannete lahendamisel;
- digivahendite kasutamise kaudu rikastatakse laste õppetegevusi.
- Digihariduse loimimine teiste õppe- ja kasvatustegevuste valdkondadega:

Digihariduse eeldatavad arengutulemused

2 aastane laps

- tutvub erinevate tehnoloogiliste vahenditega (nt Qobo robottigu, Bee Bot põrandarobotid).

3-4 aastane laps:

- tunneb rõõmu tehnoloogiliste vahendite kasutamisest;
- kasutab õppetegevus mõnda tehnoloogia vahendit (Bee Bot ning erinevad Lego komplektid, jutupliats);
- programmeerib koostöös õpetajaga Bee Bot robotiga (nt teekonna, mille järgi hakkab Bee Bot liikuma);
- kinnistab erinevaid oskuseid kasutades Bee Bot roboteid (nt loendamine, geomeetrilised kujundid, loomad jne).

4-5 aastane laps

- tegutseb täiskasvanu juhendamise järgi;
- tunneb rõõmu ühistegevustest;
- julgeb avastada, katsetada, tegutseda tehnoloogiliste vahenditega;
- kasutab Lego komplekti ja koostöös õpetajaga ehitab lihtsama näidise järgi.

5–7 aastane laps

- tutvub programmeerimise algtõdedega;
- tegutseb nii täiskasvanu juhendamisel kui ka iseseisvalt;

- oskab selgitada oma tegevust, eesmäärke, oskab juhendada kaaslast samas tegevuses;
- julgeb kasutada erinevaid nutiseadmeid.

13. Õppekava uuendamise ja täiendamise kord

Lüllemäe Põhikooli lasteaia õppekava on arenev dokument, mille uuendamine ja muutmine toimub alljärgnevatel põhjustel:

- seaduse ja omavalitsuse määruste muutumisel;
- parendamise eesmärgil ja uute ettepanekute tegemisel.

Õppekava muutmise reglemendi kohaselt hindavad õppe- ja kasvatustööga seotud töötajad õppekava uuendamise ja muutmise vajadust.

Õppekava parandus- ja muudatusettepanekuid on võimalik esitada õppe- ja kasvatustööga seotud töötajatel töökoosolekutel ja lapsevanematel hoolekogu esindaja vahendusel hoolekogu koosolekul. Ettepanekud arutatakse direktori eestvedamisel läbi töötajate üldkoosolekul. Vajadusel moodustatakse vastavad töögrupid, et tagada õppekava põhjendatud ja tulemuslik muutmine. Lasteaia õppekava uuendamisel ja täiendamisel lähtutakse sisehindamise tulemustest. Samuti lapse arengu hindamise tulemustest, kus kajastub, kuidas soodustab õppekava ning sellest lähtuv õppe- ja kasvatustegevus laste arengut, mängu ja õppimist. Õppekava rakendumist analüüsitakse töötajate üldkoosolekul üks kord õppeaastas (mai-juuni). Analüüsi tulemused on aluseks õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisele järgmisel õppeaastal ning vajadusel õppekava uuendamisele ja täiendamisele.

Lasteaia õppekava muudatused kinnitab lasteaia direktor, olles kuulanud ära hoolekogu arvamuse.

Õppekava avalikustatakse Lüllemäe Põhikooli kodulehel „lasteaed“ all.